

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ

**Қаржылық есептілік және Тәуелсіз аудитордың аудиторлық
қорытындысы**

2018 жылғы 31 желтоқсан

МАЗМҰНЫ

Аудиторлық қорытынды

Қаржылық есептілік

Қаржылық жағдай туралы есеп.....	1
Пайда немесе шығын және өзге жиынтық табыс туралы есеп.....	2
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп.....	3
Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп.....	4

Қаржылық есепке ескертпелер

1	Кіріспе.....	5
2	Қор өз қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта	6
3	Есептік саясат принциптері.....	7
4	Есептік саясатты қолданудағы маңызды бағалау мағыналары мен пайымдаулары	20
5	Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерге көшу.....	21
6	Жаңа есептік жағдайлар	24
7	Ақша қаражаты және олардың баламалары	25
8	Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар.....	26
9	Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	28
10	Дебиторлық берешек.....	29
11	Негізгі құралдар және материалдық емес активтер	31
12	Бағалау міндеттемелері.....	31
13	Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша салымшылар алдындағы міндеттемелер.....	32
14	Өзге міндеттемелер	33
15	Акционерлік капитал.....	33
16	Пайыздық табыс және шығыс.....	34
17	Қатысушы банктердің жарналарынан таза табыс және мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түсім	34
18	Шетел валютасын қайта бағалаудан таза пайда/(таза шығын)	35
19	Әкімшілік және өзге операциялық шығын	35
20	Табыс салығы	36
21	Қаржылық тәуекелдерді басқару.....	36
22	Капиталды басқару.....	45
23	Шартты міндеттемелер	46
24	Әділ құн туралы ақпаратты ашу	47
25	Бағалау санаттары бойынша қаржылық құралдарды беру	48
26	Байланысты тараптармен жасалатын операциялар	48
27	Есепті кезең аяқталғаннан кейінгі оқиғалар.....	49
28	2018 жылғы 1 қаңтарға дейін аяқталатын кезеңдерге қолдануға келетін есептік саясат.....	50

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы

«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДЕПОЗИТТЕРГЕ КЕПІЛДІК БЕРУ ҚОРЫ» АҚ БАСШЫЛЫҒЫ МЕН АКЦИОНЕРІНЕ

Пікір

Біздің пікірімізше, бұл қаржылық есептілік «ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДЕПОЗИТТЕРГЕ КЕПІЛДІК БЕРУ ҚОРЫ» АҚ (бұдан әрі «Қор») 2018 жылдың 31 желтоқсандағы қаржылық жағдайын, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталатын жыл ішіндегі оның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысын Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес барлық маңызды жақтарынан анық көрсетеді.

Аудит тақырыбы

Біз Қордың қаржы есептілігіне аудит жүргіздік, ол келесілерді қамтиды:

- 2018 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдайы туралы есеп;
- жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталатын жыл ішіндегі пайда немесе шығын және басқа жиынтық табыс туралы есеп;
- жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталатын жыл ішіндегі капиталдағы өзгерістер туралы есеп;
- жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталатын жыл ішіндегі ақша қаражаттардың қозғалысы туралы есеп;
- есеп саясатының негізгі ережелеріне және басқа да түсіндірме ақпаратты қоса алғанда, қаржылық есептілігіне ескертпелер.

Пікір білдіру үшін негіз

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргіздік (ХАС). Осы стандарттарға сәйкес біздің жауапкершілігіміз «Аудитордың жеке қаржылық есептілігінің аудитіне жауапкершілігі» бөлімінде төменде сипатталған.

Біз алған аудиторлық дәлелдер, аудиторлық пікірімізді білдіру үшін негізді қамтамасыз ету үшін жеткілікті әрі тиісті болып табылады деп есептейміз.

Тәуелсіздік

Біз халықаралық бухгалтерлер этика стандарттары Кеңесінің бухгалтерлер этика Кодексіне (ХБЭСК) сәйкес Қорға тәуелсізбіз. Біз ХБЭСК Кодексіне сәйкес өзге этикалық міндеттерді орындадық.

Өзге ақпарат

Басшылық өзге ақпарат үшін жауапты. Өзге ақпарат жылдық есепті қамтиды, бірақ қаржылық есептілік пен оған тәуелсіз аудитордың қорытындысын қамтымайды.

Біздің қаржылық есептілік бойынша пікіріміз өзге ақпаратты қамтымайды, және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір формада сенімділік білдіретін қорытынды жасамаймыз.

Қаржылық есептілікке жүргізілген аудитке байланысты, біздің міндетіміз жоғарыда көрсетілген өзге ақпаратты есептеген кезде, онымен танысып, және өзге ақпарат пен қаржылық есеп немесе біз аудит барысында алған біліміміз арасында маңызды келіспеушіліктердің бар болуы туралы, және өзге ақпараттың басқа мүмкін маңызды бұрмалаулары бар болуы туралы сұрақтарды қарастыру болып табылады.

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы (жалғасы)

2 - бет

Егер жоғарыда көрсетілген өзге ақпаратпен танысу барысында, оның маңызды бұрмалауы бар туралы қорытындыға келсек, біз бұл факт туралы хабарлауға міндеттіміз. Біз қорытындыда көрсетуге қажетті ешқандай фактілерді анықтамадық.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың жеке қаржылық есептілікке жауапкершілігі

Басшылық осы қаржылық есептіліктің Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес жасалуына және дұрыс ұсынылуына, басшылықтың қаржылық есептілікті дайындауға қажетті деп санайтын ішкі бақылауына және алаяқтық әрекеттерден немесе қателіктердің салдарынан айтарлықтай бұрмаланбауына жауапты.

Қаржылық есептілікті даярлай отырып, басшылық Қордың өз қызметін үздіксіз жалғастыруға қабілеттілігін бағалауға, өндірістің үздіксіздігіне қатысты тиісті жағдайлардағы мәліметтерді ашуға, және есептіліктің қызметтің үздіксіздігі жорамалының негізінде жасалуына жауапкершілік алады, басшылық Қорды жоюға, қызметін тоқтатуға ниеттенген жағдайды, немесе қызметті тоқтату мен жоюдан басқа нақты қандай да бір балама болмаған жағдайларды есептемегенде.

Корпоративтік басқаруға жауапты адамдар Қор қаржылық есептілігін дайындау процессін қадағалауға жауапты.

Аудитордың қаржылық есептілігінің аудитіне жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз тұтастай алғанда жеке қаржылық есептілікте алаяқтық әрекеттер немесе қателіктердің салдарынан туындайтын елеулі бұрмалаулардың жоқ екендігі туралы сапалы кепілділікті алу, және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытындыны шығару болып табылады. Сапалы кепілділік дегеніміз, жоғары деңгейдегі кепілділікті білдіреді, бірақ ХАС-на сәйкес жүргізілген аудит маңызды бұрмалаулардың бар болған жағдайында, оларды әрқашан анықтайтындығына кепілдік болып саналмайды. Бұрмалаулар алаяқтық әрекеттер мен қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін, және егер олар, жеке немесе тұтастай қолданушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне айтарлықтай ықпалын тигізеді деп негізді болжауға болатын болса, маңызды болып есептелінеді.

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы (жалғасы)

3 - бет

ХАС-на тиісті жүргізілетін аудит барысында, біз кәсіби пікір қолданып, кәсіби күдікшілдікті сақтаймыз. Бұдан басқа, біз төмендегілерді орындаймыз:

- алаяқтық әрекеттер немесе қателіктердің салдарынан қаржылық есептіліктегі айтарлықтай бұрмалаулардың тәуекелдерін айқындаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді жобалаймыз және жүргіземіз; біздің пікірімізді білдіру үшін, жеткілікті әрі тиісті аудиторлық дәлелдерді аламыз. Алаяқтық әрекеттердің салдарынан болған елеулі бұрмалаулардың тәуекелі, қателіктердің салдарынан болған елеулі бұрмалаулардың тәуекелінен жоғарырақ, себебі, алаяқтық әрекеттерге келісу, жалғандық, қасақана жіберу, ақпаратты бұрмаланған күйінде беру немесе ішкі бақылауды айналып өтетін іс-әрекеттер жатады;
- тиісті жағдайларға қатысты аудиторлық рәсімдерді жобалау мақсатында аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесіне түсінік аламыз, бірақ Қордың ішкі бақылауының тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес;
- қолданылған есеп саясатының орындылығын, басшылық дайындаған тиісті ақпараттың ашылуы мен бухгалтерлік бағалардың негізділігін бағалаймыз;
- басшылықтың үздіксіз қызмет туралы жорамалдың қолданылуының орындылығы туралы тұжырым жасаймыз, ал алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде Қордың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілеттілігіне елеулі күмәндар тудыратын оқиғалар мен жағдайларға байланысты маңызды белгісіздіктердің бар болуы туралы қорытынды жасаймыз. Егер біздің қорытындыда маңызды белгісіздік болған жағдайда, біз өз қорытындымызда қаржылық есептіліктегі тиісті ақпараттың ашылуына назар аудару керекпіз, егер ондай ақпараттың ашылуы орынсыз болған жағдайда, біз өз пікірімізді өзгерту керекпіз. Біздің тұжырымдарымыз аудиторлық қорытындының шығарылу күніне дейінгі жиналған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, одан кейін болатын оқиғалар немесе шарттар Қордың қызметінің үздіксіздік қабілеттілігін тоқтатуына әкеп соқтыруы мүмкін;
- жалпы ұсынылуына, құрылымы мен мазмұнына, ақпараттың ашылуына, және де негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды осы қаржы есептілікте дұрыс ұсынылғанына баға береміз.

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы (жалғасы)

4 - бет

Біз корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен өзара ақпараттық қатынастар жасаймыз, оларға өзге ақпараттан бөлек, жоспарланған аудиттің көлемі мен мерзімдерін, сондай-ақ, аудит нәтижелерінен туындаған маңызды қорытындылар туралы, оның ішінде, аудит барысында айқындалған ішкі бақылаудың маңызды жетіспеушіліктері туралы мәлімет береміз.

2019 жылғы 3 сәуір

Алматы, Қазақстан

Бекітілді:

Дана Инкарбекова
Басқарушы директоры
«ПрайсуотерхаусКуперс» ЖШС
(Қазақстан Республикасы Қаржы
министрлігінің
1999 жылғы 21 қазандағы №00000005
Бас мемлекеттік лицензиясы)

Қол қойылды:

Адам Целински
Аудиторлық есептің тапсырма жетекшісі
Аудит партнері

(Шартты бухгалтерлер институты
сертификаты №2647000; 2016 жылғы 1
шілдеден #30-16 арнайы сенімхат)

Қол қойылды:

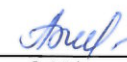
Айгүл Ахметова
Орындаушы-Аудитор, Директор
(Аудитордың Квалификациялық куәлігі
№000000083 2012 жылдың 27 тамызынан)

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Қаржылық жағдай туралы есеп

(мың теңгемен)		2018ж. 31 желтоқсан	2017ж. 31 желтоқсан (қайта есептелген)	2017ж. 01 қаңтар (қайта есептелген)
АКТИВТЕР				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	7	35,030,860	176,839,706	64,459,519
Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	8	764,866,793	-	-
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	9	-	506,377,544	514,593,726
Дебиторлық берешек	10	5,726,800	5,538,770	3,638,133
Өзге активтер		521,827	915,054	914,417
Материалдық емес активтер	11	9,808	11,712	12,243
Негізгі құралдар	11	29,547	37,097	33,273
АКТИВТЕР ЖИЫНЫ		806,185,635	689,719,883	583,651,311
МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Бағалау міндеттемелері	12	55,963,528	20,517,849	11,464,769
Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша салымшылар алдындағы міндеттемелер	13	8,001,574	-	-
Өзге міндеттемелер	14	1,478,332	93,398	614,843
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ		65,443,434	20,611,247	12,079,612
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ				
Акционерлік капитал	15	235,794,400	235,794,400	214,358,600
Бөлінбеген пайда		7,574,825	4,453,805	4,084,503
Сатуға арналған қолданыстағы бағалы қағаздарды қайта бағалау тапшылығы		-	(32,418,847)	(44,067,323)
Эмиссиялық табыс		133	6	-
Арнайы резерв	22	495,014,899	459,135,686	395,247,203
Өзге резервтер		2,357,944	2,143,586	1,948,716
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ ЖИЫНЫ		740,742,201	669,108,636	571,571,699
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖӘНЕ МЕНШІКТІ КАПИТАЛ ЖИЫНЫ		806,185,635	689,719,883	583,651,311

2019 жылдың 3 сәуірінде бекітіліп, қол қойылған.

 (Абдрахманов Н.А.)
 Төраға

 (Амирбекова Э.М.)
 Бас бухгалтер

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Пайда немесе шығын және өзге жиынтық табыс туралы есеп

<i>(мың теңгемен)</i>	Ескер.	2018 ж.	2017 ж. (қайта есептелген)
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен есептелген пайыздық табыс	16	44,530,215	39,051,042
Өзге ұқсас табыс	16	13,741	-
Қатысушы-банктердің жарналарынан табыс және мәжбүрлеп таратылатын банктердің тарату комиссиянан түсімдер	17	31,803,844	35,363,538
Мәжбүрлеп таратылған банктердің депозиторларына өтемдер бойынша шығын	17	(20,681,926)	(29,457)
Амортизацияланған құн бойынша бағаланған, қаржылық активтерді тануды тоқтатудан шығынды шегеруден қалған табыс		(178)	100,822
Шетел валютасымен жасалатын операциялардан таза пайда/(таза шығын)	18	20,241,169	(379,454)
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	8, 10	(61,368)	-
Бағалау міндеттемелері бойынша резерв	12	(35,445,679)	(9,053,079)
Өзге операциялық табыс		5,330	1,464
Әкімшілік және өзге операциялық шығындар	19	(672,432)	(603,310)
Салық салынғанға дейінгі пайда		39,732,716	64,451,566
Табыс салығы бойынша (шығын)/табыс	20	(403,789)	1,089
БІР ЖЫЛҒА ПАЙДА		39,328,927	64,452,655
Өзге жиынтық табыс:			
<i>Нәтижесінде пайда немесе шығын құрамына қайта жіктелуі мүмкін баптар:</i>			
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялар - Бір жылға шығынды шегеруден қалған табыс	9	-	11,648,476
Бір жылғы өзге жиынтық табыс		-	11,648,476
БІР ЖЫЛҒА ЖИЫНТЫҚ ТАБЫС ЖИЫНЫ		39,328,927	76,101,131

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп

	Қордың меншік иелеріне тиесілі						
	Ескер.	Акциянерлік Капитал	Эмиссиялық табыс	Сатуға арналған қолданыстағы бағалы қағаздарды қайта бағалау тапшылығы	Резервтік капитал	Арнайы резерв	Бөлінбеген пайда
<i>(мың теңгемен)</i>							
Бұрын көрініс тапқан 2016 жылғы 31 желтоқсандағы қалдық		214,358,600	-	(44,067,323)	1,948,716	395,247,203	583,036,468 (11,464,769)
Есептік саясаттың ерікті өзгеруі							
2017 ж. 1 қаңтарға түзетілген қалдық		214,358,600	-	(44,067,323)	1,948,716	395,247,203	571,571,699
Бір жылға пайда (қайта есептелген)		-	-	-	-	-	64,452,655
Өзге жиынтық табыс		-	-	11,648,476	-	-	11,648,476
2017 жылға жиынтық табыс жиыны		-	-	11,648,476	-	-	76,101,131
Акциялар эмиссиясы (Қарапайым акцияларды шығару)		21,435,800	-	-	-	-	21,435,800
Меншік иелерінің жарналары		-	6	-	-	-	6
Резервтік капиталға көшіру		-	-	-	194,870	-	(194,870)
Арнайы резерветі қалыптастыру және қайта үлестіру	22	-	-	-	-	63,888,483	(63,888,483)
2017 ж. 31 желтоқсанға қалдық		235,794,400	6	(32,418,847)	2,143,586	459,135,686	669,108,636
9 ХҚЕС-қа (IFRS) көшу:							
- күтілетін кредиттік шығындарды қайта бағалау	5	-	-	-	-	(114,336)	(114,336)
- кіріс қалдықтарды қайта топтастыру	5	-	-	32,418,847	-	-	32,418,847
2018 жылдың 1 қаңтарға түзетілген қалдық		235,794,400	6	-	2,143,586	459,135,686	701,413,147
Бір жылға пайда		-	-	-	-	-	39,328,927
Өзге жиынтық табыс		-	-	-	-	-	-
2018 жылға жиынтық табыс жиыны		-	-	-	-	-	39,328,927
Игер компаниямен жасалатын өтеусіз операциялар		-	127	-	-	-	127
Резервтік капиталға көшіру		-	-	-	214,358	-	(214,358)
Арнайы резерветі қалыптастыру және қайта үлестіру	22	-	-	-	-	35,879,213	(35,879,213)
2018ж. 31 желтоқсандағы қалдық		235,794,400	133	-	2,357,944	495,014,899	740,742,201

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп

(мың теңгемен)	Ескер.	2018 ж.	2017 ж.
Операциялық қызметтен ақша ағындары			
Міндетті күнтізбелік жарналар түсімі		35,090,521	32,684,326
Тарату комиссиясынан түсім		315,131	240,000
Орналасстырылған салымдар бойынша сыйақылар түсімі		6,978,769	9,640,824
Амортизацияланатын құн бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар бойынша алынған сыйақы		24,397,799	-
Сатуға арналған қолданыстағы бағалы қағаздар бойынша алынған сыйақы		-	24,213,815
«Кері РЕПО» операциялары бойынша алынған сыйақы		-	65,942
Салымшыларға кепілдік берілген өтемді төлеу үшін агент банктерге аударым		(15,145,045)	-
Салымшыларға кепілдік берілген өтем төлемдері		(31,407)	(30,617)
Өзге алынған операциялық табыс		27,417	146,410
Қызметкерлерді ұстауға кеткен шығындар		(305,324)	(305,509)
Төленген әкімшілік және өзге операциялық шығындар		(329,099)	(275,296)
Операциялық қызметтен алынған таза ақша қаражаты		50,998,762	66,379,895
Инвестициялық қызметтен ақша ағындары			
Амортизацияланған құн бойынша көрініс табатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар сатып алу		(2,077,872,551)	-
Амортизацияланған құн бойынша көрініс табатын борыштық бағалы қағаздарды жабудан түсім		1,886,118,680	-
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздарды сатып алу		-	(594,904,848)
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздардың шығуынан және оларды жабудан түсім		-	619,485,047
Негізгі құралдарды сатып алу		(5,871)	(15,707)
Инвестициялық қызметтен алынған /(қызметте пайдаланылған) таза ақша қаражаты		(191,759,742)	24,564,492
Қаржылық қызметтен ақша ағындары			
Жай акциялар эмиссиясы		-	21,435,800
Қаржылық қызметтен алынған таза ақша қаражаты		-	21,435,800
Ақша қаражаты және олардың баламаларына айырма бағамы өзгерістерінің әсері		(1,047,866)	-
Ақша қаражаты және олардың баламаларының таза (төмендеуі)/өсімі		(141,808,846)	112,380,187
Жыл басына Ақша қаражаты және олардың баламалары	7	176,839,706	64,459,519
Жыл соңына ақша қаражаты және олардың баламалары	7	35,030,860	176,839,706

1 Кіріспе

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» акционерлік қоғамының осы қаржылық есептілігі 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылға Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындалған.

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ (бұдан әрі - «Қор») Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі (бұдан әрі - ҚРҰБ) Басқармасының 1999 жылғы 15 қарашадағы № 393 Қаулысының негізінде құрылған.

2010 жылғы 24 қыркүйектегі № 30190-19Ю-АО заңды тұлғаны мемлекеттік қайта тіркеу туралы куәлігі Қазақстан Республикасы Әділет министрлігі Алматы қаласы Әділет департаментімен берілген. Қордың бастапқы тіркелген күні 1999 ж. 20 желтоқсаны. Қорға қоғамның орналасқан орнының өзгеруіне байланысты Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінен алынған куәлікке сәйкес №2979-19Ю-06-АО жаңа тіркеу нөмірі берілген.

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігімен Қорға 1999ж. 22 желтоқсанында КҰЖОЖ мемлекеттік жіктеуіші бойынша 39097277 коды берілген.

1999ж. 23 желтоқсандағы №115737, сериясы 60 Қазақстан Республикасы салық төлеушісінің куәлігі ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитеті Алматы қаласы МҚД Медеу ауданы мемлекеттік кірістер басқармасымен берілген. Қорға 991240000414 санды БСН берілген.

2015 ж. 13 қаңтардағы №11 НБ шартына сәйкес Қордың қаржылық активтерін жауапкершілікпен сақтау және сенімгерлікпен басқару жөніндегі қызметтерді Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі жүзеге асырады.

«Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі» АҚ 2012 ж. 5 желтоқсаннан бастап Қордың тіркеушісі болып табылады. Бағалы қағаздар ұстаушыларының тізілімдер жүйесін жүргізу жөніндегі тіркеуші қызметі 2011 ж. 28 желтоқсандағы «Бағалы қағаздар нарығы туралы» заңға енгізілген өзгерістерге байланысты уәкілетті орган тарапынан лицензиялануға жатпайды.

Өз қызметінде Қор Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексін, «Акционерлік қоғамдар туралы», «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы», «Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы», «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы», «Қаржы нарығы мен қаржылық ұйымдарын мемлекеттік реттеу және қадағалау туралы» Қазақстан Республикасы Заңдарын, Жарғыны, Акционердің және Қордың Директорлар кеңесінің шешімдерін басшылыққа алады.

Міндеттері мен Функциялары

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» 2006 ж. 7 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес Қордың негізгі міндеттері болып келесілер табылады:

- Қазақстан Республикасының қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету;
- қосылу шарты* бойынша қатысушы болып табылатын қатысушы-банк мәжбүрлеп таратылған жағдайда кепілдік берілетін депозиттер салымшыларының құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау.

Осы міндеттерді орындай отырып, Қор банк жүйесіне сенімнің тұрақтылығын сақтауға септігін тигізеді.

*Қосылу шарты – талаптарын депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйым айқындайтын және жүйеге кіретін банктердің барлығына стандартты болып табылатын депозиттерге міндетті кепілдік беру жүйесіне банктің қосылу шарты.

Қордың негізгі функцияларына мыналар жатады:

- депозиттерге міндетті кепілдік беру жүйесінің мәжбүрлеп таратылған қатысушы-банкінің депозитор жеке тұлғаларына кепілдік берілген өтемін төлеу;
- кепілдік берілген өтемді төлеуге арналған арнайы резервін қалыптастыру;
- инвестициялық табыс алу мақсатында меншікті активтерді түрлі қаржы құралдарына инвестициялау;
- Қосылу шартының талаптарын және депозиттерге кепілдік беру жүйесінің қатысушы-банктерінің орындауы үшін міндетті өзге нормативтік актілерді айқындау;
- депозиттерге кепілдік беру жүйесінің қатысушы-банкін консервациялау мерзіміне, сондай-ақ қатысушы-банкті Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі барлық банктік операцияларды жүргізуге берілетін лицензиядан айырғаннан кейінгі мерзімге тағайындалатын уақытша әкімшілік құрамына қатысу;

1 Кіріспе (жалғасы)

- мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясының және мәжбүрлеп таратылатын қатысушы-банктің кредиторлар комитетінің құрамына қатысу.

Қорда филиалдар мен өкілдіктер жоқ.

Жалғыз акционері Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі тұлғасында Қазақстан Республикасы (бұдан әрі – «Мемлекет») болып табылады. Қордың соңғы бақылаушы тарабы Қазақстан Республикасының Үкіметі болып табылады. Байланысты тараптармен жасалатын операциялар туралы ақпарат 26-ескертпеде берілген.

Заңды мекенжайы: Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Достық д-лы, №136 үй, «Пионер-3» БО (8-қабат).

Нақты орналасқан жері: Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Достық д-лы, №136 үй, «Пионер-3» БО (8-қабат).

Осы Қордың қаржылық есептілігін 2019 жылдың 27 наурызында Қор Басшылығы бекіткен.

2 Қор өз қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта

Қазақстан Республикасындағы саяси және экономикалық ахуал

Жалпы, Қазақстан Республикасының экономикасы дамушы нарықтарға тән кейбір өзіндік ерекшеліктер байқатуда. Ол көбінесе ел экспортының негізгі бөлігін құрайтын мұнай мен газ және басқа минералды шикізат бағасының өзгерістеріне сезімтал. Бұл ерекшеліктер ел сыртында еркін айырбасы жоқ ұлттық валютаның болуын және бағалы қағаздар нарығы өтімділігі деңгейінің төмендігін өз ішіне алады, бірақ шектелмейді. Өңірдегі сақталып тұрған саяси қарбаластық, айырбас бағамының құбылмалылығы Қазақстан Республикасының экономикасына, соның ішінде өтімділіктің төмендеуіне және халықаралық қаржыландыру тартуда қиындықтар туындауына кері әсер етті және әсер етуін жалғастыруы мүмкін.

2015 жылғы 20 тамызда Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі және Үкіметі теңгенің айырбас бағамын қолдауды тоқтату және инфляциялық таргеттеу, валюталық дәлізді болдырмау және еркін құбылмалы айырбас бағамына көшу режиміне негізделген жаңа ақша-кредит саясатын жүзеге асыру туралы шешім қабылдады. Бұл орайда, Ұлттық Банктің айырбас бағамына қатысты саясаты қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін теңгенің айырбас бағамының күрт құбылуына жол бермеу үшін басқыншылыққа жол береді.

Осы есеп күніндегі жағдай бойынша Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ресми айырбас бағамы 2018 жылғы 31 желтоқсандағы 1 АҚШ долларына 384,20 теңгемен салыстырғанда, 1 АҚШ долларына 379,66 теңгені құрады (2017 ж. 31 желтоқсанға: 1 АҚШ долларына 332,33 теңге). Осылайша, теңгенің айырбас бағамына және Ұлттық Банк пен Үкіметтің болашақ іс-әрекеттеріне, сондай-ақ осы факторлардың Қазақстан Республикасының экономикасына әсеріне қатысты белгісіздік сақталуда.

2018 жылдың қыркүйегінде Standard & Poor's халықаралық рейтингтік агенттігі шетелдік және ұлттық валюталардағы міндеттемелер бойынша Қазақстанның ұзақ мерзімді кредиттік рейтингтерін «BBB» деңгейінде және шетелдік және ұлттық валюталардағы міндеттемелер бойынша Қазақстанның қысқа мерзімді кредиттік рейтингтерін «А-3» деңгейінде, ал ұлттық шкала бойынша рейтингін «kzAAA» деңгейінде растады. Ұзақ мерзімді рейтингтер бойынша болжам «тұрақты». Тұрақты болжам Қазақстан Республикасы Ұлттық қорына қосымша түсімдер есебінен қалыптасқан оң баланстық көрсеткіштердің болуымен, сондай-ақ жиынтық көлемі екі жыл бойы мемлекеттің сыртқы өтімді активтерінен аспайтын мемлекеттік борыштың аздығымен расталады.

Қазақстан Республикасындағы қаржы секторы Қазақстан Республикасындағы саяси, заңнамалық, салықтық және реттеушілік өзгерістер әсеріне ұшырағыш болуда. Қазақстан Республикасының экономикалық тұрақтылық перспективалары Үкімет қолданатын экономикалық шаралардың тиімділігіне, сондай-ақ құқықтық, бақылау және саяси жүйелердің дамуына, яғни Қордың бақылау аясынан тыс мән-жайларға көп дәрежеде байланысты.

Басшылық қазақстандық экономикадағы өзгерістердің дәрежесін де, ұзақтығын да болжап білуге немесе олардың болашақта Қордың қаржы жағдайына әсер ету ықтималдығын бағалауға қауқарсыз. Басшылық өзінің ағымдағы мән-жайларда Қор қызметінің тұрақтылығын және өсімін ұстап тұруға қажетті шаралардың барлығын қолданып жатқанына сенімді.

2 Қор өз қызметін жүзеге асыратын экономикалық орта (жалғасы)

2018 жылы банктік операциялар жүргізуге берілген лицензиялары 2017 жылы қайтарылып алынған «Казинвестбанк» АҚ және «Delta Bank» АҚ таратылатын банктерінің салымшыларына кепілдік берілген өтемін төлеуді бастады. 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша депозиттерге кепілдік беру жүйесінің 3 қатысушы-банктерінің лицензиясы қайтарылып алынды: «Qazaq banki» АҚ, «Астана Банкі» АҚ және «Эксимбанк Қазақстан» АҚ. Таратылатын «Qazaq Banki» АҚ банкінің салымшыларына кепілдік берілген өтемін төлеу 2018 ж. 12 желтоқсанда «Банк ВТБ (Қазақстан)» АҚ ЕҰ агент банкімен жүргізілген. «Астана Банкі» АҚ мен «Эксимбанк Қазақстан» АҚ таратылатын банктерінің салымшыларына кепілдік берілген өтемін төлеу, оларды тарату туралы сот шешімі күшіне енген күннен бастап 2018 ж. 31 желтоқсанынан кейін жүзеге асырылған.

Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау үшін Қор расталатын болжамды ақпаратты, соның ішінде макроэкономикалық көрсеткіштер болжамдарын пайдаланады. Алайда, кез-келген экономикалық болжамдар сияқты жорамалдар мен олардың жүзеге асу ықтималдығы белгісіздіктің жоғары деңгейімен сөзсіз байланысты және нақты нәтижелер болжанған нәтижелерден едәуір ерекшеленуі мүмкін. 21-ескертпеде Қордың күтілетін кредиттік шығындар моделіне болжамды ақпаратты қалай қосатыны туралы қосымша ақпарат берілген.

3 Есептік саясат принциптері

Есептілік беру негіздері.

Осы қаржылық есептілік әділ құн бойынша қаржылық құралдарды бастапқы тануға және пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша және өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық құралдарды қайта бағалауға түзету енгізумен әділ құн бойынша есепке алу қағидаларының негізінде Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына («ХҚЕС») сәйкес дайындалған.

Осы қаржылық есептілікті әзірлеу кезінде пайдаланылған есептік саясат принциптері төменде берілген.

2018 жылғы 1 қаңтардан бастап 9-ХҚЕС (IFRS) мен 15-ХҚЕС-ға (IFRS) көшу нәтижесінде есептік саясатта болған өзгерістерден бөлек, осы принциптер, егер өзгесі көрсетілмеген болса, есептілікте берілген кезеңдердің барлығына қатысты біртіндеп қолданылған. 3-ші, 4-ші және 21-ші ескертпелерде көрсетілген.

Осы қаржылық есептілік Қор өз қызметін көз жетерлік болашақта жалғастыратын болады деген жорамалға сүйене отырып, әзірленген.

Салыстырма ақпаратты қайта есептеу.

Салыстырма ақпарат Қор капиталындағы арнайы өтем резервіне мәжбүрлеп таратылған банктер депозиторларына өтем бойынша шығындарды шегергендегі қатысушы-банктерден түскен жарналардан қалыптасқан табысты және мәжбүрлеп таратылған банктердің тарату комиссиясынан түскен түсімді бөлу есебін Қордың қайта қарауымен байланысты қатені түзету нәтижесінде қайта есептелген.

«ҚР екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы заңына» сәйкес Қор депозиттерге кепілдік беру жүйесінің қатысушы-банктерінің жарналарын Қор капиталындағы арнайы резервке жатқызуы тиіс.

2018 жылы Қор мәжбүрлеп таратылған банктердің депозиторларына өтем бойынша шығындарды шегергендегі қатысушы-банктерден түскен жарналардан қалыптасқан табысты және мәжбүрлеп таратылған банктердің тарату комиссиясынан түскен түсімді үлестіруге қатысты өз есебін қайта қарады. Осы үлестіру ХҚЕС-на сәйкес шығын болмағандықтан, Қор осы үлестіруді капиталдағы өзгерістер туралы есепте «Арнайы резервті қайта үлестіру» жолында арнайы резервке бөлінбеген пайдадан аударым ретінде көрсетті.

Жоғарыда сипатталған өзгерістер нәтижесінде қаржылық есептіліктің салыстырма деректерін Қор қайта есептеді. Төменде 2017 жылдың 31 желтоқсанына және 2017 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылға қайта есептеу нәтижелері берілген.

Қайта есептеудің 2017 жылға пайда мен шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепке әсері төменде «Есептік саясаттағы өзгеріс» (II) ашып көрсетілген.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Тиісті түзетулер Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепке енгізілді («Бір жылға пайда» (2017 жылға қатысты), «2017 жылға барлық жиынтық табыс», «Мәжбүрлеп таратылған банктердің депозиторларына өтем бойынша шығынды шегергендегі қатысушы-банктерден түскен жарналардан қалыптасқан табысты және мәжбүрлеп таратылған банктердің тарату комиссиясынан түскен түсімді бөлу» (2017 жылға қатысты), «Қатысушы-банктерден түскен жарналардан қалыптасқан таза табысты міндетті бөлу», «Мәжбүрлеп таратылатын «Валют-Транзит Банк» АҚ салымшыларына төлемдер» жолдары бойынша).

Осы есепті қайта қарау өткен кезеңнің басындағы – 2017 жылғы 1 қаңтардағы салыстырма ақпаратқа әсер етпеді. Сонымен қатар, осы есепті қайта қарау 2017 жылғы ақша қаражаты қозғалысы туралы есепке де ықпал етпеді.

Есептік саясаттағы өзгеріс.

2018 жылы Қор есептік саясаттың қатысушы-банктермен депозиттерге кепілдік беру шарттары бойынша провизияларды қайта бағалау бөлігіне ерікті өзгеріс енгізді. 2018 жылға дейін Қор «Бағалау міндеттемелері, шартты міндеттемелер және шартты активтер» 37-ші ХҚЕС-на (37-ХҚЕС (IAS)) сәйкес провизияларды бағалаған. 37-ХҚЕС-ға (IAS) сәйкес бағалау міндеттемесі (провизия) мына жағдайларда танылуы тиіс: (а) ұйымда қандай да болмасын бұрынғы оқиға нәтижесінде пайда болған қолданыстағы міндеттеме (заңды немесе тәжірибемен шартталған) бар; (b) оны реттеу үшін экономикалық тиімділігі бар ресурстардың істен шығуы талап етілуі ықтимал; және (с) міндеттеме шамасын сенімді есептік бағалаудан өткізу мүмкін болғанда. Егер осы шарттар орындалмаса, бағалау міндеттемесі танылмауы тиіс.

Қор 2017 жылдың 31 желтоқсан жағдайы бойынша провизия құрмады себебі қатысушы-банктердің дефолт ықтималдығын бағалау жеке негізде жүргізілген және Қор басшылығының пікірінше әр қатысушы-банк бойынша экономикалық тиімділігі бар ресурстардың істен шығу ықтималдығы 50%-дан төмен болған.

2018 жылы «Қаржылық құралдар» 9-ХҚЕС (IFRS) жаңа стандартының (9-ХҚЕС (IFRS)) енгізілуіне байланысты Қор қатысушы-банктермен депозиттерге кепілдік беру шарттары бойынша провизияларды бағалау жөніндегі есептік саясатты өзгертті, дәлірек айтқанда күтілетін кредиттік шығындарды бағалау үшін 9-ХҚЕС (IFRS) принциптерін қолданды. Қор басшылығы жаңа есептік саясаттар қатысушы-банктермен депозиттерге кепілдік беру шарттары бойынша күтілетін кредиттік шығындар провизияларының сенімді және едәуір орынды бағалануын қамтамасыз етеді деп есептейді. 3-ескертпені, *Кепілдік берілген өтемдер* бөлігін, 21-ескертпеде көрсетілген. Қор осы өзгерісті өткенге шолу ретінде қолданды.

(I) 2017 жылғы 1 қаңтарға және 2017 жылғы 31 желтоқсанға арналған Қаржылық жағдай туралы есеп баптарына өзгерістің әсері:

<i>Мың қазақстан теңгесімен</i>	2017 ж. 1 қаңтар	Қайта есептеу	2017 ж. 1 қаңтары (қайта есептелген)
Бағалау міндеттемелері	-	11,464,769	11,464,769
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ	614,843	11,464,769	12,079,612
Бөлінбеген пайда	15,549,272	(11,464,769)	4,084,503
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ ЖИЫНЫ	583,036,468	(11,464,769)	571,571,699

<i>Мың қазақстан теңгесімен</i>	2017 ж. 31 желтоқсан	Қайта есептеу	2017 ж. 31 желтоқсан (қайта есептелген)
Бағалау міндеттемелері	-	20,517,849	20,517,849
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ	93,398	20,517,849	20,611,247
Бөлінбеген пайда	24,971,654	(20,517,849)	4,453,804
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ ЖИЫНЫ	689,626,485	(20,517,849)	669,108,636

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

(II) Есептік саясаттың өзгеруінің және қайта есептеудің 2017 жылғы пайда мен шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепке әсері:

Мың қазақстан теңгесімен	2017 ж.	Қайта есептеу (есептік саясаттың өзгеруі)	Қайта есептеу (түзету)	2017 ж. (қайта есептелген)
Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша резерв	-	(9,053,080)	-	(9,053,080)
Салық салынғанға дейінгі пайда	73,504,645	(9,053,080)	-	64,451,565
БІР ЖЫЛҒА ПАЙДА	73,505,734	(9,053,080)	-	64,452,654
Арнайы өтем резервіне қатысушы-банктерден түскен жарналардан қалыптасқан таза табысты және мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түскен түсімді міндетті үлестіру	(35,334,081)	-	35,334,081	-
МІНДЕТТІ БӨЛУДЕН KEЙІНГІ ТАЗА ПАЙДА	38,171,653	-	(38,171,653)	-
БІР ЖЫЛҒА ЖИЫНТЫҚ ТАБЫС ЖИЫНЫ	49,820,129	(9,053,080)	35,334,081	76,101,130

Тиісті түзетулер Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепке енгізілді («Бір жылға пайда» (2017 жылға қатысты), «2017 жылға барлық жиынтық табыс»). Осы есептік саясат өзгерісі 2017 жылғы ақша қаражатының қозғалысы туралы есепке ықпал етпеді.

Функционалдық валюта

Қордың қаржылық есептілігіне енгізілген баптар кәсіпорындағы қолданылатын бастапқы экономикалық орта валютасымен («функционалдық валютамен») өлшенеді. Қордың функционалдық валютасы Қазақстан теңгесі болып табылады. Қордың осы қаржылық есептілігін беру валютасы теңге болып табылады. Барлық мәндер, өзгесі көрсетілмеген болса, бүтін мың теңгемен бүтін етіп алынған.

Қаржылық құралдар

Қаржылық құралдар – бағалаудың негізгі тәсілдері.

Әділ құн – бұл нарық қатысушылары арасында бағалау күні кәдімгі мәміле жасасқанда активті сатқанда алынуы немесе міндеттемені тапсырғанда төленуі мүмкін баға. Әділ құнның ең үздік растауы белсенді нарықтағы белгіленетін баға болып табылады. Белсенді нарық – бұл активтермен немесе міндеттеменен жасалатын операциялар тұрақты негізде бағалар туралы ақпарат алуға мүмкіндік беретін жеткілікті жиілікпен және жеткілікті көлемде жүргізілетін нарық. Белсенді нарықта айналатын қаржылық құралдардың әділ құны белгіленетін бағаны жеке активке немесе ұйым ұстап қалатын олардың санына шаққандағы міндеттемеге көбейткенде алынған сома ретінде бағаланады. Бұл нарықтың тәуелсіз сауда айналымы ұйымда бар активтер мен міндеттемелер санын жұту үшін жеткіліксіз, ал жеке операцияда жайғасымдарды сатуға тапсырыстарды орналастыру белгіленетін бағаға әсер етуі мүмкін болған жағдайда да қолданылады.

Дисконтталған ақша ағындары моделі сияқты бағалау моделдері, сондай-ақ тәуелсіз тараптар арасындағы ұқсас операциялар деректеріне немесе инвестициялар объектісінің ағымдағы құнына негізделген моделдер мәмілелер бағасы туралы нарықтық ақпарат қолжетімсіз қаржылық құралдардың әділ құнын анықтау үшін пайдаланылады. Әділ құнды бағалау нәтижелері келесідей жолмен әділ құн иерархиясы деңгейлері бойынша талданады және бөлінеді: (i) 1-деңгейге бірдей активтерге немесе міндеттемелерге арналған белсенді нарықтардағы белгіленетін бағалар (түзетілмейтін) бойынша бағалаулар жатады, (ii) 2-деңгейге – барлық пайдаланылатын елеулі бастапқы деректері не тура (мысалға, бағалар), не жанама (мысалға, бағалар негізінде есептелгендер) актив немесе міндеттеме үшін байқалатын болып табылатын бағалау моделдері көмегімен алынғандар, және (iii) тек қана байқалатын нарықтық деректерге негізделмеген 3-деңгейдің бағалаулары (яғни бағалау үшін байқалмайтын бастапқы деректердің айтарлықтай көлемі талап етіледі). 24-ескертпеде көрсетілген.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Мәмілелер бойынша шығындар қаржылық құралды сатып алуға, шығаруға немесе істен шығуына қатысты қосымша шығындар болып табылады. Қосымша шығындар – бұл мәміле жасалмай қалған жағдайда шегілмеуі мүмкін шығындар. Мәміле бойынша шығындар агенттерге (соның ішінде сауда агенттері ретінде жұмыс істейтін жұмыскерлер), кеңесшілерге, брокерлерге және дилерлерге төленген төлемақылар мен комиссиялық алымдарды, реттеуші органдар мен қор биржаларына міндетті төлемдер, сондай-ақ салықтар мен меншікті тапсырғанда алынатын алымдарды ішіне алады. Мәміле бойынша шығындар сыйақыларды немесе борыштық міндеттемелер бойынша дисконттарды, қаржыландыруға кететін шығындарды, ішкі әкімшілік шығыстарды немесе сақтауға кететін шығындарды ішіне алмайды.

Амортизациялық құн негізгі борыш төлемақыларын шегергендегі, бірақ өсірілген пайыздарды қосқандағы, ал қаржылық активтер үшін – күтілетін кредиттік шығындар үшін кез-келген бағалау резервін шегергендегі бастапқы тану кезіндегі қаржылық құрал құны болып табылады. Өсірілген пайыздар бастапқы тану кезінде кейінге қалдырылған мәміле бойынша шығындардың, сондай-ақ кез-келген сыйақының немесе тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдаланумен өтеу сомасынан дисконттың амортизациясын ішіне алады. Өсірілген пайыздық табыс пен өсірілген пайыздық шығын, соның ішінде өсірілген купондық табыс және амортизацияланған дисконт немесе сыйақы (соның ішінде ондай бар болса, комиссия бергенде кейінге қалдырылған сыйақы) жеке көрсетілмейді, бірақ қаржылық жағдай туралы есептің тиісті баптарының баланстық құнына қосылады.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі – бұл құралдың баланстық құнына әр кезеңде тұрақты пайыздық мөлшерлемені (тиімді пайыздық мөлшерлемені) қамтамасыз ету мақсатында тиісті кезең ішіндегі пайыздық табысты немесе пайыздық шығынды бөлу әдісі. Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл қаржылық құралдың күтілетін жарамдылық мерзіміне немесе, тиісті жағдайларда, қаржылық құралдың жалпы баланстық құнына дейінгі қысқарақ мерзімге есептік болашақ ақшалай төлемақыларды немесе түсімдерді (болашақ кредиттік шығындарды қоспағанда) дисконттаудың дәл мөлшерлемесі.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме осы құрал үшін көрсетілген құбылмалы мөлшерлеме бойынша кредиттік спредті көрсететін сыйақыны немесе дисконтты қоспағанда, келесі пайызды өзгерту күніне дейін айнаымалы мөлшерлемесі бар құралдар бойынша немесе нарықтық мәнге тәуелсіз орнатылатын басқа айнаымалы факторлар бойынша ақша ағындарын дисконттау үшін пайдаланылады. Мұндай сыйақылар немесе дисконттар құрал айналысының барлық күтілетін мерзімі бойы амортизацияланады. Келтірілген құн есебі шарт бойынша тараптар төлеген немесе алған, тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігін құрайтын төлемақылар мен сыйақылардың барлығын ішіне алады. Бастапқы тану кезінде кредиттік-құнсыздандырылған (РОСІ) қаржылық активтермен сатып алынған немесе құрылған болып табылатын активтер үшін тиімді пайыздық мөлшерлеме кредиттік тәуекел ескеріле отырып түзетіледі, яғни келісімшарттық ақша ағындары негізінде емес, бастапқы тану кезінде күтілетін ақша ағындары негізінде есептеледі.

Қаржылық құралдарды бастапқы тану.

Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық құралдар бастапқыда әділ құны бойынша танылады. Барлық басқа қаржылық құралдар, соның ішінде мәміле бойынша шығындар әділ құны бойынша бастапқыда көрініс табады. Бастапқы тану кезіндегі әділ құнның ең үздік растауы мәміле бағасы болып табылады. Бастапқы тану кезіндегі пайда немесе залал әділ баға мен мәміле бағасы арасында айырмашылық болған жағдайда ғана ескеріледі. Бұны сол құралмен жасалатын нарықта байқалатын басқа ағымдағы мәмілелер немесе базалық деректер ретінде байқалатын нарықтардағы деректерді ғана пайдаланатын бағалау моделі растайды. Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтерге және өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құралдарға құйылатын инвестицияларға қатысты бастапқы танығаннан кейін күтілетін кредиттік шығындарға бағалау резерві танылады, бұл активті бастапқыда тани салысымен дереу бухгалтерлік шығынның танылуына әкеледі.

Заңнамамен немесе осы нарыққа арналған іскерлік айналым әдет-ғұрыптарымен белгіленген мерзімдерде жеткізілуі тиіс қаржылық активтерді сатып алу және сату («стандартты жағдайларда» сатып алу және сату) мәміле жасалған күні, яғни Қор қаржылық активті сатып алуға немесе сатуға міндеттенетін күні көрініс табады. Сатып алу бойынша жасалған басқа барлық операциялар кәсіпорын осы қаржылық құралға қатысты шарт тарабы атанғанда танылады.

Қаржылық активтерді жіктеу және кейін бағалау: бағалау санаттары.

Қор келесі бағалау санаттарын пайдалана отырып, қаржылық активтерді жіктейді: пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар, өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар және амортизацияланған құн бойынша бағаланатындар. Борыштық қаржылық активтерді жіктеу және кейін бағалау мыналарға байланысты: (i) тиісті активтер қоржынын басқаруға арналған Қордың бизнес-моделіне және (ii) актив бойынша ақша ағындары сипаттамаларына.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Қаржылық активтерді жіктеу және кейін бағалау: бизнес-модель.

Бизнес-модель ақша ағындарын алу мақсатында Қордың активтерді басқару үшін пайдаланатын тәсілін көрсетеді: Қор мақсаты (i) активтерден шартпен қарастырылған ақша ағындарын алуға ғана («шартпен қарастырылған ақша ағындарын алу үшін активтерді ұстап қалу»), немесе (ii) шартпен қарастырылған ақша ағындарын да, активтерді сату нәтижесінде пайда болатын ақша ағындарын да алу («шартпен қарастырылған ақша ағындарын алу үшін активтерді ұстап қалу»), немесе, егер (i) тармағы да, (ii) тармағы да қолдануға келмейтін болса, қаржылық активтер «өзге» бизнес-модельдер санатына жатады және пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланады.

Бизнес-модель Қордың бағалау өткізілетін күні қолда бар қоржынға белгіленген мақсатқа қол жеткізу үшін жүзеге асыруға ниетті қызметінің барлық тиісті дәлелдерінің негізінде активтер тобы үшін (қоржын деңгейінде) анықталады. Бизнес-модельді анықтағанда ескерілетін факторлар В ішіне алатын 4-ескертпеде өзінің қаржылық активтері үшін бизнес-модельдерді анықтағанда пайдаланылған өте маңызды пайымдамалар келтіріледі.

Қаржылық активтерді жіктеу және кейін бағалау: ақша ағындары сипаттамалары.

Егер бизнес-модель шартпен қарастырылған ақша ағындарын алу үшін немесе шартпен қарастырылған ақша ағындарын алу және сату үшін активтерді ұстап қалуды көздейтін болса, Қор ақша ағындарының тек қана борыштың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне төленетін төлемдер болып табыла ма екенін бағалайды («борыштың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне ғана төленетін төлемдерге жүргізілетін тест» немесе «SPPI-тест»). Кіріктірілген туынды құралдары бар қаржылық активтер олар бойынша ақша ағындарының борыштың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне ғана төлене ме екенін анықтау үшін жиынтықталып қарастырылады. Осы бағалауды өткізгенде Қор шартпен қарастырылған ақша ағындарының базалық кредиттік шарт талаптарына сәйкес келе ме екенін қарастырады, яғни пайыздар кредиттік тәуекелге, ақшаның уақытша құнына, базалық кредиттік шарттың басқа тәуекелдеріне қатысты өтем мен пайда айырмасын ғана ішіне алады.

Егер шарт талаптары базалық кредиттік шарт талаптарына сәйкес келмейтін тәуекелге немесе құбылмалылыққа ұшырағыштықты қарастыратын болса, сәйкес қаржылық актив пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша жіктеліп, бағаланады. Борыштың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне ғана төленетін төлемдерге жүргізілетін тест активті бастапқы танығанда жүргізіледі және кейінгі қайта бағалау жүргізілмейді.

Қаржылық активтерді қайта жіктеу.

Қаржылық құралдар тұтас осы қоржынды басқарудың бизнес-моделі өзгерген жағдайда ғана қайта жіктеледі. Қайта жіктеу бизнес-модель өзгергеннен кейін бірінші есепті кезең басынан перспективті түрде жүргізіледі.

Қаржылық активтердің құнсыздануы: күтілетін кредиттік шығындарға бағалау резерві.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық құралдар күтілетін кредиттік шығындарға бағалау резервін шегерумен қаржылық жағдай туралы есепте беріледі. Күтілетін кредиттік шығындарға бағалау резерві ескерілмей, өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық құралдардың амортизацияланған құнындағы өзгерістер пайда немесе шығын құрамында көрініс табады. Баланстық құндағы басқа өзгерістер өзге жиынтық табыс құрамында «өзге жиынтық табыс арқылы бағаланатын борыштық құралдардан шығысты шегергендегі табыс» бабында көрініс табады.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Қор бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік сапа өзгерістерінің негізінде құнсыздануды есепке алудың «үшкезеңдік» моделін қолданады. Бастапқы танығанда құнсызданған болып табылмайтын қаржылық құрал 1-кезеңге жататын деп жіктеледі. 1-кезеңнің фазалық активтері үшін күтілетін кредиттік шығын келесі 12 ай ішінде немесе егер ол 12 ай өткенге дейін («12-айлық күтілетін кредиттік шығындар») басталатын болса, шартқа сәйкес өтеу күніне дейін орын алуы мүмкін дефолттар нәтижесінде пайда болатын бүкіл мерзімге күтілетін кредиттік шығындар бөлігіне тең сомамен бағаланады. Егер Қор бастапқы тану сәтінен кейін кредиттік төуекелдің айтарлықтай артқанын анықтаса, актив 2-кезеңге аударылады, ал осы актив бойынша күтілетін кредиттік шығындар бүкіл мерзімге, яғни шартқа сәйкес өтеу күніне дейін, бірақ егер көзделген болса, күтілетін алғытөлемді ескерумен («бүкіл мерзімге күтілетін кредиттік шығындар») күтілетін кредиттік шығындар негізінде бағаланады. Кредиттік төуекелдің айтарлықтай артқанын анықтау тәртібінің сипаттамасы 21-ескертпеде келтіріледі. Егер Қор қаржылық активті құнсызданған деп анықтаса, актив 3-кезеңге аударылады және ол бойынша күтілетін кредиттік шығындар бүкіл мерзімге күтілетін кредиттік шығындар ретінде бағаланады. Құнсызданған активтер мен дефолтты анықтауға қатысты түсіндірмелер 21-ескертпеде берілген. Сатып алынған немесе құрылған кредиттік-құнсызданған қаржылық активтер үшін күтілетін кредиттік шығындар әрдайым бүкіл мерзімге күтілетін кредиттік шығындар ретінде бағаланады. 21-ескертпеде бастапқы деректер, жорамалдар және күтілетін кредиттік шығындарды бағалағанда пайдаланылатын есептеу әдістері туралы ақпарат, соның ішінде болжамды ақпаратты күтілетін кредиттік шығындар моделіне қосу тәсілінің түсіндірмесі келтіріледі.

Қаржылық активтерді есептен шығару.

Қаржылық активтер Қор оларды өндіріп алу бойынша барлық тәжірибелік мүмкіндіктерін тауысып, осындай активтердің орнын толтыруға қатысты болжалдардың негізсіздігі туралы байламға келгенде тұтастай немесе ішінара есептен шығарылады. Есептен шығару тануды тоқтату болып табылады. Қорда өндіріп алуға қатысты негізді болжалдары болмаса да, Қор шарт бойынша берешек сомаларын өндіріп алуға тырысып жатқанда Қор мәжбүрлеп өндіріп алу бойынша шаралар әлі қолданылып жатқан қаржылық активтерді есептен шығара алады.

Қаржылық активтерді тануды тоқтату.

Қор қаржылық активтерді тануды келесі жағдайларда тоқтатады: (а) осы активтер өтелгенде немесе осы активтермен байланысты ақша ағындарына құқықтардың жарамдылық мерзімі өтіп кеткенде, немесе (б) Қор қаржылық активтерден ақша ағындарына құқықтарды табыстағанда немесе табыстау туралы келісім жасасқанда, және бұл ретте (i) осы активтерді иеленумен байланысты барлық дерлік төуекелдер мен сыйақыларды табыстағанда, немесе (ii) осы активтерді иеленумен байланысты барлық дерлік төуекелдер мен сыйақыларды әрі табыстамаған, бірақ осы активтерге қатысты бақылау құқығынан айырылып қалғанда. Егер контрагентте активті байланысты емес үшінші тарапқа сатуға шектеулер енгізбестен толық сатуға іс жүзінде мүмкіндігі болмаса, бақылау сақталады.

Қаржылық активті тануды толық тоқтатқанда активтің баланстық құны мен алынған және алынуға тиіс сыйақы сомасы арасындағы айырма, сондай-ақ өзге жиынтық табыста танылған және капиталда жинақталған жиынтық пайда немесе шығын пайда немесе шығынға жатқызылады.

Қаржылық міндеттемелерді бағалау санаттары.

Қаржылық міндеттемелер мыналарды, атап айтқанда, (i) пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелерді: бұл жіктелім туынды қаржылық құралдарға, саудаға арналған қаржылық міндеттемелерге (мысалға, бағалы қағаздар бойынша қысқа жайғасымдар), бизнесті біріктіргенде сатып алушы мойындайтын шартты өтемге және бастапқы тану кезінде сондай ретінде анықталған басқа қаржылық міндеттемелерге қолданылады; және (ii) кепілдік шарттары мен кредиттерді беру жөніндегі міндеттемелерді қоспағанда, нәтижесінде амортизацияланған құны бойынша бағаланатын міндеттемелер ретінде жіктеледі.

Қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтату.

Қаржылық міндеттемелерді тану олар өтелген жағдайда (яғни шартта көрсетілген міндеттеме орындалғанда немесе тоқтатылғанда, немесе оны орындау мерзімі өткенде) тоқтатылады.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Бастапқы кредиторлары арасындағы шарттары айтарлықтай ерекшеленетін борыштық құралдарды алмасу, сондай-ақ бар қаржылық міндеттемелер шарттарындағы елеулі түрлендірулер бастапқы қаржылық міндеттеменің өтелуі және жаңа қаржылық міндеттеменің танылуы ретінде есепке алынады. Шарттар, егер жаңа шарттарға сәйкес дисконтталған келтірілген ақша ағындары құны, соның ішінде бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме пайдаланыла отырып дисконтталған алынған сыйақыларды шегергендегі барлық төленген сыйақылар бастапқы қаржылық міндеттеме бойынша қалған ақша ағындарының дисконтталған келтірілген құнынан кем дегенде 10%-ға ерекшеленеді. Егер борыштық құралдарды алмасу немесе шарттарды түрлендіру өтеу ретінде есепке алынатын болса, барлық шығындар немесе төленген сыйақылар өтеуден болған пайда немесе шығын құрамында танылады. Егер алмасу немесе түрлендіру өтеу ретінде есепке алынбайтын болса, барлық шығындар немесе төленген сыйақылар міндеттемелердің баланстық құнын түзету ретінде көрініс табады және түрлендірілген міндеттеменің қалған жарамдылық мерзімі бойы амортизацияланады.

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу

Қаржылық актив және қаржылық міндеттеме есепке алынады, әрі қаржылық жағдай туралы есепте, егер Қорда баланста танылған сомаларды есепке алуды жүзеге асыруға бекітілген құқығы бар және ол не сальдоланған сома бойынша есепке алуды жүргізуге, не активті жүзеге асырып, біруақытта міндеттемені орындауға ниеттенсе ғана, сальдоланған сома көрініс табады. Бухгалтерлік есеп стандартымен немесе тиісті түсініктемемен талап етілетін немесе рұқсат етілетін жағдайларды қоспағанда, табыс пен шығыс пайда немесе шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепте өзара есепке алынбайды, бұл ретте мұндай жағдайлар Қордың есептік саясатында жеке ашып көрсетіледі.

Қаржылық құралдар – қаржылық жағдай туралы есеп бөлігінде

Ақша қаражаты және олардың баламалары – қаржылық жағдай туралы есепте амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын туынды емес қаржылық активтер. Ақша қаражаты және олардың баламалары қолма-қол ақшаның белгілі бір сомасына оңай айырбасталатын және құнның болмашы өзгерісіне ұшырағыш баптар болып табылады. Ақша қаражаты және олардың баламалары Қордың банк шоттарындағы қаражат және депозиттерге орналастырылған қаражат болып табылады. Ақша қаражаты және олардың баламалары ҚРҰБ Монетарлық операцияларды есепке алу басқармасында (МОЕБ) ағымдағы шоттағы, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің, «Қазпошта» АҚ және «Қазақстан Халық Банкі» АҚ жинақтаушы, депозиттік, инвестициялық және басқа шоттарындағы меншікті ақша қалдықтарын өз ішіне алады.

Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар. Бизнес-модель және ақша ағындары сипаттамалары негізінде Қор инвестициялар мен борыштық бағалы қағаздарды амортизацияланған құн бойынша, өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша немесе пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағалау санаттарына жатқызады. Борыштық бағалы қағаздар, егер олар шартпен көзделген ақша ағындарын алу үшін ұстап қалынатын болса, амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі, осы ақша ағындары борыштың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне төлемдер ғана және есептік сәйкессіздікті айтарлықтай төмендету үшін ерікті негізде пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде анықталмаған.

Борыштық бағалы қағаздар, егер олар шартпен көзделген ақша ағындарын алу және сату үшін ұстап қалынатын болса, амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі, олар борыштың негізгі сомасы мен пайыздар есебіне төленетін төлемдер болып табылады және олар пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде анықталмаған. Осы активтер бойынша пайыздық табыс тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісінің негізінде есептеледі және пайда не шығын құрамында танылады. Күтілетін кредиттік шығын моделі негізінде анықталған құнсыздануға арналған бағалау резерві бір жылға пайда не шығын құрамында көрініс табады. Баланстық құнның басқа барлық өзгерістері өзге жиынтық табыс құрамында көрініс табады. Борыштық бағалы қағазды тану тоқтатылғанда бұрын өзге жиынтық табыс құрамында танылған жиынтық пайда немесе шығын өзге жиынтық табыстан пайда не шығын құрамына қайта жіктеледі.

Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар, егер амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша көрсету үшін өлшемшарттарға сәйкес келмейтін болса, пайда не шығын арқылы әділ құны бойынша көрініс табады. Қор инвестициялар мен борыштық бағалы қағаздарды, егер осы мүмкіндікті пайдалану өртүрлі есепке алу әдістерін пайдалана отырып, танылатын немесе бағаланатын қаржылық активтер мен міндеттемелер арасындағы есептік сәйкессіздікті айтарлықтай төмендететін болса, бастапқы тану кезінде пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар санатына сөзсіз жатқыза алады.

Дебиторлық берешек белсенді нарықта бағасы белгіленбейтін бекітілген немесе белгілі бір төлемдері бар туынды емес қаржылық активтер болып табылады. Бастапқы бағалағаннан кейін дебиторлық берешек құнсыздануға арналған резервті шегерумен тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып, амортизацияланған құн бойынша есепке алынады.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Жеке тұлғалардың депозиттеріне кепілдік беру жүйесінің қатысушы банктерінің міндетті күнтізбелік жарналары бойынша дебиторлық берешек өткен тоқсанға қатысушы банктердің тиісті жарналарының сомасы есептеуге негіз болатын дербес жүргізілген тоқсан сайынғы есептік бағалаулар мөлшерінде Қор тарабынан алғаш танылады.

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелеріне сәйкес қатысушы-банктерге жарналарды төлеу мөлшері мен тәртібін депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымның басқару органы анықтайды. 2006 ж. 30 қазандағы № 32 хаттама бойынша «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ Директорлар кеңесінің шешімімен бекітілген Қосылу шартының (бұдан әрі – Қосылу шарты) ережелеріне сәйкес қатысушы-банк есепті тоқсаннан кейінгі айдың он бесінші күніне дейінгі мерзімде Қорға міндетті күнтізбелік жарналар төлеп отыруға міндеттенеді.

Алынуға тиіс жарналардың мөлшері есепті тоқсаннан кейінгі айдың бірінші күніндегі жағдай бойынша қатысушы-банктің барлық кепілдік берілетін депозиттерінің жалпы сомасына міндетті күнтізбелік жарна мөлшерлемесін қолдану жолымен анықталады.

Есепті тоқсаннан кейінгі айдың бірінші күніне қатысушы-банктерден алынған мәліметтердің негізінде Қор есепті тоқсаннан кейінгі айдың ішінде өткен тоқсанға алынуы тиіс жарналар мөлшерін реттеуді жүргізеді. Қор қатысушы-банктерді тоқсан сайын айқындайды және берілген біліктілік тобы мен жарналар мөлшерлемесінен хабардар етеді, ал қатысушы-банктер міндетті күнтізбелік жарналарды өз бетінше есептеп, аударады. Қор қатысушы-банктердің өз міндеттемелерін дұрыс әрі уақытылы орындауын қадағалайды.

Сату және кері сатып алу шарттары бойынша мәмілелер, бағалы қағаздар қарызы. Өз қызметін жүзеге асыру барысында Қор қаржылық активтерді сату және кері сатып алу туралы келісімдерді (бұдан әрі – «РЕПО шарттары»), сондай-ақ сатып алу және кері сату туралы келісімдерді (бұдан әрі – «Кері РЕПО шарттары») жасасады. РЕПО және кері РЕПО операцияларын Қор өтімділікті басқару құралдарының бірі ретінде пайдаланады.

РЕПО мәмілелері — бұл қаржылық активті басқа тарапқа ақшалай немесе өзге сыйақыға болашақта қаржылық активтерді алынған ақшалай немесе өзге сыйақыға балама сомаға және оған қоса жинақталған пайыздарымен кері сатып алуға біруақытта міндеттене отырып, айырбас ретінде табыстау туралы келісім. РЕПО шарттары бойынша жасалатын операциялар есепте қаржыландыру операциялары ретінде көрініс табады. РЕПО шарттары бойынша сатылған қаржылық активтер қаржылық есептілікте көрініс табуын жалғастырады, ал осындай келісімдер бойынша алынған қаражат активтер кепілімен қамтамасыз етілген алынған депозит ретінде көрініс табады.

Кері РЕПО шарттары бойынша сатып алынған активтер қаржылық есептілікте бағалы қағаздар немесе басқа активтер кепілімен қамтамасыз етілген депозитте орналастырылған қаражат ретінде көрініс табады және банктердегі қаражат және/немесе клиенттерге берілген кредит және қаражат ретінде жіктеледі.

Қор бағалы қағаздар бойынша РЕПО шарттарын және бағалы қағаздармен қарыз мәмілелерін жасасады. Осылар арқылы ол кәдімгі нарықтық тәжірибеге сәйкес кепілзат алады немесе табыстайды. ҚР-да және ТМД басқа елдерінде кері сатып алу операцияларының стандартты шарттарына сәйкес кепілзат алушы мәміле бойынша есептеу кезінде баламалы бағалы қағаздарды қайтарған жағдайда кепілзатты сатуға немесе қайта салуға құқылы.

Контрагенттерге бағалы қағаздарды табыстау меншік құқығымен байланысты тәуекелдер мен тиімділіктер де табысталатын жағдайда ғана қаржылық жағдай туралы есепте көрініс табады.

Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша салымшылар алдындағы міндеттемелер – Қордың мәжбүрлеп таратылған банктер салымшыларына кепілдік берілген өтемді төлеу жөніндегі міндеттемелері.

Қатысушы-банкті мәжбүрлеп тарату туралы сот шешімі заңды күшіне енген сәттен бастап Қор мәжбүрлеп таратылатын қатысушы-банктің депозиторларына кепілдік берілген өтемді төлеу жөніндегі міндеттемелерді өзіне алады да оларды өз баланста көрсетеді. Қатысушы-банк мәжбүрлеп таратылған жағдайда Қор арнайы резервтің жеткіліктілігі немесе тапшылық мөлшерін айқындайды. Арнайы резерв тапшылығы арнайы резерв мөлшері мен Қордың кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша депозиторлар алдындағы міндеттемелері арасындағы айырма ретінде айқындалады. Арнайы резерв жеткіліксіз болған жағдайда Қор тапшылықты қатысушы-банктердің қосымша жарналары есебінен жабады. Қатысушы-банктердің қосымша жарналарының есебі олардың міндетті күнтізбелік жарналарының есебіне ұқсас жүргізіледі. Арнайы резерв жетіспеген және тапшылықты қосымша-жарналар есебінен жабу мүмкін болмаған жағдайда Қор Ұлттық Банктен жетіспейтін ақша сомасына қарыз алу есебінен міндеттемелерді өтейді.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Қордың кепілдік берілген өтем төлемі арнайы резерв қоржыны активтерінен жүргізіледі. Қатысушы-банкті мәжбүрлеп тарату туралы сот шешімі заңды күшіне енген күннен бастап Қор он төрт жұмыс күні ішінде мерзімді баспа басылымдарында байқау негізінде таңдалған агент банктің атауын көрсете отырып, кепілдік берілген өтемді төлеудің басталғанын жариялайды. Агент банкке мәжбүрлеп таратылатын қатысушы-банк депозиторларына тиесілі өтем сомаларын аударғанда осы сома агент банкке қойылатын талаптар шоттарында ескеріледі. Депозиторлар алдындағы міндеттеме агент банктің оларға кепілдік берілген өтем сомаларын төлеуіне қарай төмендейді. Агент банктен депозиторларға кепілдік берілген өтем сомасын төлеу туралы тиісті растама алынғанда Қор осы сомаға танылған міндеттемелер мен агент банкке қойылатын талаптарды есепке алады.

Кепілдік берілген өтемдер

Кепілдік берілген өтем – бұл Қордың банк мәжбүрлеп таратылған жағдайда белгілі бір салымшыға төлейтін ақшасының жиынтық сомасы. «Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес салымшы жекелей алғанда әр банк бойынша әр салымшыға максималды мемлекеттік кепілдік сомасынан аспайтын депозит(тер) бойынша қалдық сомасында есептелген сыйақысыз кепілдік берілген өтем алады. Әр салымшыға максималды кепілдік сомасы:

- Ұлттық валютадағы жинақ ақша салымдары бойынша 15 миллион теңгеге дейін;
- Ұлттық валютадағы мерзімдік емес және мерзімдік салымдар, талап етілгенге дейінгі салымдар, ағымдағы шоттар және төлем карточкалары бойынша 10 миллион теңгеге дейін;
- Шетел валютасындағы салымдар мен шоттар бойынша 5 миллион теңгеге дейін.

Егер банктік салым шартымен капиталға айналдыру қарастырылған болса, яғни сыйақы (пайыздар) салымның негізгі сомасына қосылатын болса, бұл жағдайда мемлекеттік кепілдіктің максималды сомасы шегінде салымның барлық сомасы кепілдендірілуге жатады.

Қор күтілетін кредиттік шығынды (Expected Credit Losses – ECL), яғни қатысушы-банктер мәжбүрлеп таратылған жағдайда олардың дефолт ықтималдығын және кепілдік берілген өтемді төлеумен байланысты кепілдіктерді жабу үшін резервті есептеу әдістемесіне сәйкес банктерді тарату барысында қалпына келтіруге жатпайтын қаражат үлесін ескере отырып, Қордың депозиторларға кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша міндеттемелерін есептейді. Банктің дефолт ықтималдығы банктің тәуекелге ұшырағыштық дәрежесін көрсететін тәуекел-жіктелім тобына байланысты айқындалады. Тәуекел-жіктелім тобы капиталдың жеткіліктілігін, активтер сапасын, табыстылықты және өтімділікті талдау негізінде айқындалады. Банктерді тарату барысында қалпына келтіруге жатпайтын қаражат үлестері депозиторларға кепілдік берілген өтемді төлеу жөніндегі тарихи деректердің және банкті мәжбүрлеп тарату барысында төленген қаражатты қайтарулар негізінде айқындалады.

Негізгі құралдар

Негізгі құралдар түскен сәтінде негізгі құралдарды сатып алу бойынша барлық нақты жүргізілген қажетті шығындарды өз ішіне алатын өзіндік құн бойынша қаржылық есептілікте көрініс табады. Кейін негізгі құралдар нақты шығындар бойынша есепке алу моделіне сәйкес есепке алынады.

Қайта бағаланған құны бойынша есепке алу моделін қолданғанда негізгі құралдар жинақталған амортизация мен құнсызданудан болған шығынды шегерумен қайта бағалау күні әділ құны бойынша есепке алынады. Құнсызданудан шығын есебі «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ активтердің құнсыздануы жөніндегі қағидаларында қарастырылған реттілікте жүргізіледі. Нақты шығындар бойынша есепке алу моделін қолданғанда негізгі құралдар жинақталған амортизация мен құнсызданудан болған шығынды шегерумен бастапқы құны бойынша есепке алынады. Құнсызданудан шығын есебі Активтердің құнсыздануы жөніндегі қағидаларда қарастырылған реттілікте жүргізіледі. Тиімді пайдалану мерзімі мен амортизация әдістері талданады және қажет жағдайда әр есепті жыл аяғына түзетіледі.

Тиімді пайдалану мерзімі (жыл саны)

Кеңселік және компьютерлік жабдық
Өзгелер

5-6 жыл
7-10 жыл

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Негізгі құралдарға кейінгі шығындар активтің баланстық құнына қосылады немесе осы активпен байланысты болашақ экономикалық тиімділіктерді Қор тарапынан алыну және осы актив құнының сенімді бағалану ықтималдығы болған жағдайда ғана жеке актив ретінде танылады. Жөндеу және техникалық қызмет көрсету бойынша барлық басқа шығындар қай есепті кезеңде жүргізілген болса, сол кезең ішіндегі пайда мен шығында көрініс табады.

Негізгі құралдарды есептен шығару істен шыққанда немесе болашақта осы активті пайдаланудан немесе оның істен шығуынан экономикалық тиімділік алу күтілмейтін жағдайда жүзеге асады. Активті есептен шығару нәтижесінде пайда болатын пайда немесе шығын (істен шығудан таза түсім мен активтің баланстық құны арасындағы айырма ретінде есептелген) актив істен шыққан есепті кезеңге пайда мен шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепке қосылады.

Пайдалануға дайын негізгі құралдар амортизациясы негізгі құралдар пайдалануға дайын атанатын айдан кейінгі айдан басталады. Негізгі құралдар амортизациясын есептегенде түзусызықтық (біркелкі) әдіс қолданылады. Қордың ішкі құжаттарына сәйкес амортизацияны есептеу әдістері мен нормаларын, сондай-ақ негізгі құралдардың жекелеген объектісін пайдаланудың пайдалы және нормативтік мерзімдері қайта қаралған жағдайда негізгі құралдардың жекелеген объектісінің жаңа амортизациясын есептеу тиісті қайта қарау жүргізілген айдан кейінгі айдан басталады. Амортизация тиімді пайдаланудың күтілетін мерзімі бойы тарату құнын біркелкі шегерумен негізгі құралдардың нақты немесе бағалау құнын есептен шығару үшін есептеледі (жер телімдері мен аяқталмаған құрылыс объектілерін қоспағанда). Тиімді пайдаланудың күтілетін мерзімдері, баланстық құн және амортизацияны есептеу әдісі әр есепті кезең аяғында талдаудан өткізіледі, бұл ретте бағалаулардағы барлық өзгерістер салыстырма көрсеткіштерді қайта қараусыз есептілікте көрініс табады.

Материалдық емес активтер

Жеке мәмілелер шеңберінде сатып алынған пайдалану мерзімдері соңғы материалдық емес активтер жинақталған амортизацияны және құнсызданудан жинақталған шығынды шегерумен сатып алу құны бойынша есепке алынады. Амортизация материалдық емес активтерді тиімді пайдалану мерзімі бойы біркелкі есептеледі. Тиімді пайдаланудың күтілетін мерзімдері және амортизацияны есептеу әдісі әр есепті кезең аяғында талданады, бұл ретте бағалаулардағы өзгерістердің барлығы салыстырма көрсеткіштерді қайта қараусыз есептілікте көрініс табады. Жеке мәмілелер шеңберінде сатып алынған пайдалану мерзімдері белгісіз материалдық емес активтер құнсызданудан жинақталған шығынды шегерумен нақты сатып алу шығындары бойынша есепке алынады.

Амортизация 3 жылды құрайтын объектілердің пайдалы қызметінің бағалау мерзімі бойы құнды есептен шығарудың түзусызықтық әдісі негізінде есептеледі.

Материалдық емес актив істен шыққанда немесе оны пайдаланудан немесе істен шығуынан болашақ экономикалық тиімділіктердің түсуі күтілмейтін кезде есептен шығарылады. Істен шығудан таза түсім мен активтің баланстық құны арасындағы айырма болып табылатын материалдық емес активті есептен шығарудан табыс немесе шығын активті есептен шығару сәтінде пайдаға немесе шығынға қосылады.

Салық салу

Табыс салығы ағымдағы және кейінге қалдырылған салық қосындысы болып табылады. Қор «Салықтар және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» ҚР Кодексіне (бұдан әрі – ҚР Салыс кодексі) сәйкес салық есебін жүргізеді.

2018ж. 1 қаңтардағы ҚР Салық кодексінің 241-бабы 1-тармағы 20)-тармақшасының негізінде корпоративтік табыс салығын есептегенде жиынтық жылдық табыстан «арнайы резерв активтерін орналастыру нәтижесінде, сондай-ақ «Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес қосылу шарты бойынша міндеттемелерді орындамағаны немесе тиісінше орындамағаны үшін екінші деңгейлі банктерге қолданылатын тұрақсыздық айыбы түрінде алынған жеке тұлғалардың депозиттеріне міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымның табысы» алынып тасталуы тиіс. Осы тармақша ережесі аталмыш табыс Қордың арнайы резервін арттыруға бағытталған жағдайда қолданылады.

Сондай-ақ, 2018ж. 1 қаңтардағы ҚР Салық кодексінің 307-бабы 2-тармағы 3)-тармақшасына сәйкес «жеке тұлғалардың депозиттеріне міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымға төленетін сыйақыға» төлеу кезінде ұсталатын корпоративтік табыс салығы салынбауы тиіс.

Осыған байланысты Қор «Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 7-бабы 2-тармағы 7-тармақшасына сәйкес меншікті активтер мен арнайы резерв активтері бойынша бөлек бухгалтерлік есеп жүргізеді.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Салықтық тәуекелдерді бағалағанда басшылық Қор қарсы бола алмайтын немесе егер қосымша салықтарды салық органдары есептейтін болса, ойдағыдай шағым түсіре аламын деп есептемейтін салық заңнамасын сақтамаудың белгілі салаларын ықтимал міндеттемелер ретінде қарастырады. Мұндай анықтама елеулі пайымдамалар шығаруды талап етеді және салық заңнамасындағы және нормативтік-құқықтық актілердегі өзгерістер, өз шешімін күтуші салық істерін қарау нәтижелерін анықтау және салық органдарының сәйкестікке тексеру бойынша қорытындылары нәтижесінде өзгеруі мүмкін.

Ағымдағы табыс салығы. Ағымдағы табыс салығы шығындарының сомасы бір жылға салық салынатын пайда мөлшері ескеріле отырып анықталады. Салық салынатын табыс пайда мен шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепте көрініс тапқан таза пайдадан ерекшеленеді, себебі салық салынуға немесе басқа жылдарға салық салу мақсаттары үшін шегеруге жататын табысты немесе шығынды ішіне алмайды, сондай-ақ салық салынбайтын және шегерілмейтін баптарды да ішіне алмайды. Ағымдағы табыс салығы бойынша Қор шығынын есептеу есепті кезең бойы қолданыстағы салық мөлшерлемелерін пайдаланумен жүзеге асырылады.

Кейінге қалдырылған салық. Кейінге қалдырылған салық қаржылық есептілік мақсатында активтер мен міндеттемелердің салық салынатын базасы мен олардың баланстық құны арасындағы барлық уақытша айырмашылықтар бойынша есеп беру күні танылады. Кейінге қалдырылған салықтық міндеттеме барлық салық салынатын уақытша айырмашылықтар бойынша танылады. Кейінге қалдырылған салықтық активтер барлық шегерілетін уақытша айырмашылықтар ескеріле отырып, осы уақытша айырмашылықтарды пайдалану үшін болашақта салық салынатын баланстық пайданың болу ықтималдығы жоғары болған жағдайда көрініс табады. Салықтық активтер мен міндеттемелер, егер уақытша айырмашылықтар салық салынатын пайдаға да, бухгалтерлік пайдаға да әсер етпейтін мәмілелер (бизнесті біріктіру жөніндегі мәмілелерден басқа) шеңберінде активтер мен міндеттемелерді бастапқы тану салдарынан туындайтын болса, қаржылық есептілікте көрініс таппайды.

Кейінге қалдырылған салықтық активтердің баланстық құны әр есепті кезең соңында қайта қаралады және осы активтерді толық не ішінара пайдалануға жеткілікті болашақта салық салынатын пайданың болу ықтималдығы бұдан әрі жоғары болмайтын болса, төмендейді.

Кейінге қалдырылған салықтық активтер мен табыс салығы бойынша міндеттемелер заңнамамен есеп беру күні бекітілген немесе іс жүзінде бекітілген және, тұспалданғандай, салықтық активті жүзеге асыру немесе міндеттемені жабу кезеңінде әрекет ететін салық салу мөлшерлемелерін (сондай-ақ салық заңнамасы ережелерін) пайдалана отырып, есептеледі.

Бір жылға ағымдағы және кейінге қалдырылған табыс салығы. Ағымдағы салық пен кейінге қалдырылған табыс салығы, олар өзге жиынтық табыс немесе меншікті капитал құрамында тікелей көрсетілетін баптарға жататын жағдайларды қоспағанда, пайда немесе шығында танылады. Бұл жағдайда ағымдағы және кейінге қалдырылған салықтар өзге жиынтық табыста де немесе сәйкесінше тікелей капиталда да танылады.

Операциялық салықтар. Қор өз қызметін жүзеге асыратын Қазақстан Республикасында Қор қызметіне қатысты қолданылатын әртүрлі салықтарды есептеу және төлеу бойынша талаптар бар. Бұл салықтар өзге операциялық шығын құрамында пайда мен шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепте көрініс табады.

Жарғылық капитал

Жарғылық капиталда жарналар бастапқы құны бойынша көрініс табады.

Резервтік капитал

Қор Жарғысына сәйкес резервтік капитал Қор Акционерінің шешімімен анықталған тәртіпте оның жарғылық капиталынан кемінде 1 (бір) пайыз мөлшерінде қалыптасады, таза табыс есебінен толтырылады және Қор қызметімен байланысты шығындарды жабуға ғана арналған. Резервтік капитал бөлінбейді.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

Кепілдік берілген өтемді төлеуге арналған арнайы резерв

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелеріне сәйкес кепілдік берілген өтемді төлеумен байланысты қызметті жүзеге асыру үшін Қор Қордың жарғылық капиталының 70%-дық мөлшерінде оның шығындары, қатысушы-банктердің жарналары, қосылу шарты бойынша міндеттемелерді орындамағаны немесе тиісінше орындамағаны үшін қатысушы-банктерге қолданылған тұрақсыздық айыбы, мәжбүрлеп таратылатын қатысушы-банктің кепілдік берілген өтем сомалары бойынша Қордың талаптарын қанағаттандыруы тәртібінде алынған ақша қаражаты, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің шешіміне сәйкес пайданы бөлу есебінен арнайы резервті қалыптастырады. Кепілдік берілген өтемді төлеуге арналған арнайы резервті қатысушы-банк мәжбүрлеп таратылған жағдайда депозиторларға кепілдік берілген өтемді төлеу мақсатында Қор қалыптастырады.

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелеріне сәйкес депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымның арнайы резервінің мақсатты мөлшері қатысушы-банктердегі барлық кепілдік берілетін депозиттер сомасынан кемінде 5%-ды құрайды.

Зейнетақы төлемдері және төлемдер бойынша өзге міндеттемелер

Қазақстан Республикасы заңнамасы талаптарына сәйкес зейнетақы жарналары жұмыскерлер табысынан 10% мөлшерінде есептеледі және «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» КЕАҚ арқылы «Бірыңғай Жинақтаушы Зейнетақы Қоры» АҚ-на аударылады. Мұндай шығындар жұмыскерлерге тиісті төлемақылар жатқызылатын кезеңде пайда мен шығын және өзге жиынтық табыс туралы есепте танылады. Зейнетке кеткенде барлық зейнетақы төлемдерін осы зейнетақы қоры жүргізеді. Қорда Қазақстан Республикасының заңнамасымен анықталған зейнетақы жүйесіне қатысудан бөлек, қосымша зейнетақымен қамсыздандыру сұлбалары жоқ. Сонымен қатар, Қорда зейнетке шыққаннан кейін жұмыскерлерге берілетін жеңілдіктер немесе есептеуді талап ететін өзге елеулі берілетін жеңілдіктер жоқ.

Табыс пен шығынды тану

Пайыздық табыс пен шығынды тану

Қаржылық активтер бойынша пайыздық табыс, Қордың экономикалық тиімділік алу ықтималдығы жоғары және табыс шамасы дұрыс анықтала алатын болса, танылады. Пайыздық табыс және шығын есептеу принципі бойынша көрсетіледі және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі бойынша есептеледі. Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі – бұл қаржылық активтің немесе қаржылық міндеттеменің амортизацияланған құнын есептеу, сондай-ақ пайыздық табысты немесе пайыздық шығынды тиісті кезеңге жатқызу әдісі.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл борыштық құрал өтелгенге дейінгі күтілетін мерзімге немесе (қолдануға келетін болса) борыштық құралды есепке қабылдау сәтінде баланстық құнға дейінгі қысқарақ мерзімге күтілетін болашақ ақшалай түсімдерді (соның ішінде пайыздың тиімді мөлшерлемесінің ажырамас бөлігі болып табылатын борыштық құрал бойынша барлық алынған немесе жүргізілген төлемдер, мәмілені рәсімдеуге кететін шығындар және басқа сыйақылар немесе дисконттар) дисконттау мөлшерлемесі.

Пайыздық табыс (i) құнсызданып қалған (3-кезең) және олар үшін пайыздық табыс олардың амортизацияланған құнына (күтілетін кредиттік шығындарға арналған резервті шегерумен) тиімді пайыздық мөлшерлемені қолдана отырып есептелетін қаржылық активтерді; және (ii) олар үшін кредиттік тәуекелді ескерумен түзетілген бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме амортизацияланған құнға қолданылатын құрылған немесе сатып алынған кредиттік-құнсызданған қаржылық активтерді қоспағанда, қаржылық активтердің жалпы баланстық құнына тиімді пайыздық мөлшерлеме қолданыла отырып есептеледі.

Қатысушы-банктердің жарналарынан қалыптасқан таза табыс және мәжбүрлеп таратылған банктің тарату комиссиясынан түскен түсім

2007 ж. 1 қаңтарынан бастап Қор сараланған мөлшерлемелер жүйесін енгізді. Онда қатысушы-банктер санаттарға жіктеледі және оларға тәуекелдің бағаланған дәрежесіне және қаржылық тұрақтылыққа байланысты рейтингтер беріледі. Рейтингі төмен банктер жарнаны көп мөлшерде аударады, өйткені олар үшін тәуекел деңгейі жоғарырақ. Тәуекел деңгейі төмен банктер жарналарды аз мөлшерде аударады. Қаржылық көрсеткіштерді талдау, тәуекелді бағалау және рейтингтер беру үшін Қор «БАТА» АЖ программалық қамтамасын пайдаланады.

3 Есептік саясат принциптері (жалғасы)

«БАТА» АЖ-ны Қор қатысушы-банктердің жіктелім топтары мен міндетті күнтізбелік жарналарының тиісті сараланған мөлшерлемелерін анықтау үшін ғана емес, кепілдік берілген өтемді төлеуге арналған Қордың арнайы резервінің жеткілікті деңгейін анықтағанда қатысушы-банктердің дефолт ықтималдылығын тиісінше бағалау үшін де пайдаланады. Анықталған заңнамалық талаптарға сәйкес қатысушы-банктердің міндетті күнтізбелік жарналары тоқсан сайын төленеді.

Міндетті күнтізбелік жарналар бойынша табысты Қор дербес жүргізілген тоқсан сайынғы есептік бағалаулар мөлшерінде алғаш таниды. Аталмыш бағалауларды есептеуге негіз өткен тоқсанға қатысушы-банктердің тиісті жарналарының сомасы болып табылады.

Есепті тоқсаннан кейінгі айдың бірінші күніне қатысушы-банктерден алынған мәліметтердің негізінде Қор есепті тоқсаннан кейінгі айдың ішінде өткен тоқсанға міндетті күнтізбелік жарналар бойынша табысты реттеуді жүргізеді.

Қатысушы-банктердің жарналарынан таза табыс пен мәжбүрлеп таратылған банктің тарату комиссиясынан түсім Қордың таратылған Банктердің депозиторларына кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша шеккен шығынын шегергендегі жоғарыда аталған табыс болып табылады. Қосылу шартының ережелеріне сәйкес қатысушы-банк төлеген жарналар қайтаруға жатпайды.

Күтілетін кредиттік шығындарға арналған резервті қалыптастыруға кететін шығын

Күтілетін кредиттік шығындарға арналған бағалау резервтері күтілетін кредиттік шығындардың болжамды модельдерінің негізінде анықталады. 4-ескертпеде күтілетін кредиттік шығындарды бағалағанда пайдаланылатын бастапқы деректер, жорамалдар және есептеу әдістері туралы ақпарат, соның ішінде Қордың болжамды ақпаратты күтілетін кредиттік шығындар моделіне қосу тәсілінің түсіндірмесі келтіріледі.

Мәжбүрлеп таратылған банктердің депозиторларына өтем бойынша шығын

Кепілдік берілген өтемге кететін шығын Қор мәжбүрлеп таратылатын қатысушы-банк депозиторларына кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша міндеттемелерді танығанда пайда болады. Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша танылған міндеттемелер сомасына бөлінбеген пайда есебінен арнайы резерв есебіне азаяды. Төлеуді байқау негізінде таңдалған агент банк алты ай ішінде жүзеге асырады.

Шетел валютасын қайта бағалаудан шығынды шегергенде қалған табыс.

Қордың функционалдық валютасы Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы, теңге болып табылады.

Бастапқы танығанда шетел валютасындағы операция, операция жасалған күнгі жағдай бойынша валюталар айырбастаудың нарықтық бағамын анықтау және қолдану тәртібін реттейтін Қазақстан Республикасы нормативтік-құқықтық актісіне сәйкес анықталған, валюталарды айырбастаудың нарықтық бағамы қолданыла отырып, теңгемен есепке алынады. Операция жасалған күн ХҚЕС-ға және шарт талаптарына сәйкес операцияны тану өлшемшарты алғаш орындалған күн болып табылады.

Әр есепті күнге шетел валютасындағы монетарлық (ақша) баптар есепті кезеңнің соңғы жұмыс күні саудада қалыптасқан валюталар айырбастаудың нарықтық бағамын анықтау және қолдану тәртібін реттейтін Қазақстан Республикасы нормативтік-құқықтық актісіне сәйкес анықталған валюталарды айырбастаудың нарықтық бағамы қолданыла отырып, бағалануға жатады. Бағам айырмалары пайда пен шығын құрамында көрініс табады.

Бастапқы құны бойынша бағаланатын шетел валютасындағы монетарлық емес баптар бастапқы танылғаннан кейін валюталарды айырбастаудың нарықтық бағамы қолданыла отырып, бағалануға жатпайды және осы баптар бойынша бағам айырмалары көрсетілмейді.

Операциялық жалгерлік.

Қор жалдаушы рөлінде болғанда және жалгерлік объектілерін иеленуден тәуекелді де, тиімділікті де жалға беруші Қорға табыстамағанда операциялық жалдау шарттары бойынша жалпы төлемдер сомасы жалдау мерзімі бойы біркелкі есептен шығару әдісін пайдаланыла отырып, бір жылға пайдада немесе шығында (жалдауға кететін шығын ретінде) көрініс табады.

4 Есептік саясатты қолданудағы маңызды бағалау мағыналары мен пайымдаулары

Қор қаржылық есептілікте көрсетілетін сомаларға және келесі қаржы жылындағы активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына әсер ететін бағалаулар өткізеді және жорамалдар жасайды. Бағалаулар мен пайымдаулар басшылық тәжірибесі және басқа факторлар, соның ішінде басшылық пікірінше, ағымдағы мән-жайлар тұрғысынан негізді болып табылатын болашақ оқиғаларға қатысты болжамдар негізінде тұрақты талданады. Есептік саясатты қолдану барысында да басшылық пайымдаулар мен бағалауларды қолданады.

Кепілдік берілген өтемдер бойынша күтілетін кредиттік шығындарды бағалау. Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау – алу үшін бағалау әдістемесі, модельдер мен бастапқы деректер пайдаланылатын айтарлықтай бағалау. Кепілдік берілген өтемдер бойынша күтілетін кредиттік шығындарды бағалау әдістемесінің егжей-тегжейі 21-ескертпеде ашып көрсетілген. Келесі компоненттер кредиттік шығындарға арналған бағалау резервтеріне айтарлықтай әсер етеді: дефолт ықтималдылығын анықтау, кредиттік тәуекелдің айтарлықтай артуы, дефолт тәуекеліне ұшырағыштық және дефолт болған жағдайдағы шығын мөлшері, сондай-ақ макроэкономикалық сценарийлер моделдері.

Кепілдік берілген өтемдер бойынша кредиттік шығындарды есептегенде Қор базалық және күйзелістік сценарийді пайдаланады, бұл ретте күйзелістік сценарий үшін дефолт ықтималдылығын есептеу үшін бір экономикалық циклдың (10 жыл) 3 жылы, яғни бүкіл циклдың 30%-ы пайдаланылатынын ескере отырып, базалық сценарий салмағы 70% ретінде, ал күйзелістік сценарийдікі 30% ретінде алынады.

Егер Қор қатысушы-банктердің тәуекелдерінің едәуір артуына әкелетін факторларды анықтаса немесе олардың өзінің борыштық міндеттемелерін орындау қабілетіне қатысты күмәндар болса, күйзелістік сценарийдің салмағын арттыруы мүмкін. Егер күйзелістік сценарий салмағын 40%-ға дейін арттыратын болса, күтілетін шығындар 57,9 млрд. теңгеге дейін артады. Күйзелістік сценарий салмағын 50%-ға дейін арттырғанда күтілетін шығындар 59,8 млрд. теңгеге дейін өседі, яғни күйзелістік сценарий салмағының 10%-ға өсуі күтілетін шығындарды 1,9 млрд. теңгеге арттырады.

Қор есептік күтілетін кредиттік шығындар мен кепілдіктер бойынша нақты шығындар арасында айырмашылықтарды төмендету мақсатында модельдерді және модельдерге арналған бастапқы деректерді тексереді және растайды.

Қор қаржылық есептілікте көрсетілетін сомаларға және келесі қаржы жылындағы активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына әсер ететін бағалаулар өткізеді және жорамалдар жасайды. Бағалаулар мен жорамалдар басшылық тәжірибесінің және басқа факторлардың, соның ішінде, басшылық пікірінше, ағымдағы міндеттемелер тұрғысынан негізді болып табылатын болашақ оқиғаларға қатысты болжалдардың негізінде тұрақты талданады. Есептік саясатты қолдану барысында да басшылық пайымдаулар мен бағалауларды пайдаланады.

Бизнес-модельді бағалау. Қаржылық активтер бизнес-модель негізінде жіктеледі. Бизнес-модельді бағалауды орындағанда басшылық біріктіру деңгейін және қаржылық құралдар қоржындарын орнату үшін пайымдама қолданды. Сату операцияларын бағалағанда Қор олардың өткен кезеңдердегі жиілігін, мерзімдерін және құнын, сату себептерін және болашақ сатуларға қатысты болжалдарды ескереді. Кредиттік сапаның нашарлауымен байланысты ықтимал шығындарды төмендетуге бағытталған сату операциялары «алу үшін ұстап қалу» бизнес-моделіне сәйкес келеді деп есептеледі. Кредиттік тәуекелді басқару бойынша өткізілетін шаралармен байланысты емес өтеу мерзіміне дейінгі басқа сатулар да, егер олар жеке алғанда қалай болса, жалпы алғанда да солай сирек жүзеге асырылса және құны бойынша шамалы болса, «алу үшін ұстап қалу» бизнес-моделіне сәйкес келеді. Қор сатулар құнын қоржынның орташа жарамдылық мерзімі ішінде соған қатысты бизнес-модельді бағалау өткізілетін қоржын құнымен салыстыру жолымен сату операцияларының маңыздылығын бағалайды. Сонымен қатар, күйзелістік сценарий жағдайында ғана немесе Қор бақыламайтын жеке оқиғаға байланысты күтілетін қаржылық активті сату қайталанатын болып табылмайды және Қор тарабынан болжанбайды, бизнес-модель мақсатымен байланысты емес ретінде қарастырылады және тиісті қаржылық активтер жіктеліміне әсер етпейді.

«Алу және сату үшін ұстап қалу» бизнес-моделінің мақсатына қол жеткізу үшін активтер ақша ағындарын алу және активтерді сату үшін ұсталады деген факті де ажарамас болып табылады. Осы бизнес-модельді қолдану мысалдары өтімділіктегі сұраныстарды басқару, белгілі бір пайыздық табысқа қол жеткізу немесе қаржылық активтер мерзімін солардың есебінен осы активтер қаржыландырылатын міндеттемелер мерзімімен сәйкестендіру болып табылады.

Қалдық санат ақша ағындарын, бірінші кезекте пайда алу үшін пайдаланылатын сату арқылы жүзеге асыру мақсатында басқарылатын қаржылық активтер қоржынын ішіне алады. Бұл бизнес-модель шартпен қарастырылған ақша ағындарын алумен жиі байланысты.

9-ХҚЕС-ға (IFRS) көшкенде Қор сатуға арналған қолданыстағы өзінің бағалы қағаздар қоржынын «алу үшін ұстап қалу» санатына жатқызды. Осыған негіз болған факторлар 5-ескертпеде ашып көрсетілген.

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

5 Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерге көшу

«Қаржылық құралдар» 9-ХҚЕС (IFRS). Қор «Қаржылық құралдар» 9-ХҚЕС-ға (IFRS) 2018 ж. 1 қаңтардан бастап көшті. Қор салыстырма көрсеткіштерді қайта есептеусіз тәсілді таңдады және 2018 ж. 1 қаңтар күні, яғни алғаш қолданылған күні қаржылық активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына түзетулерді ағымдағы кезеңнің басындағы бөлінбеген пайда құрамында таныды. Демек, «Қаржылық құралдар: ақпаратты ашу» 7-ХҚЕС (IFRS) қайта қаралған талаптары ағымдағы кезеңге ғана қолданылған. Салыстырма кезеңге ашып көрсетілген ақпарат өткен жылғы ақпараттың ашылуын қайталайды.

Төмендегі кестеде 2018 ж. 1 қаңтарға 39-ХҚЕС-ға (IAS) сәйкес өткен бағалау санаттары бойынша қаржылық активтердің әр түрінің баланстық құнын олардың 9-ХҚЕС-ға (IFRS) көшкенде қабылданған жаңа бағалау санаттарымен салыстыру келтіріледі.

(мың теңгемен)	Бағалау санаты		2017 ж.		9-ХҚЕС-ға (IFRS) көшу нәтижесі			2018 ж.	
	39-ХҚЕС (IAS)	9-ХҚЕС (IFRS)	31 желтоқсанға 39-ХҚЕС-ға (IAS) сәйкес баланстық құны	Міндетті	Қайта жіктеу		Қайта бағалау	1 қаңтарға 9-ХҚЕС-ға (IFRS) сәйкес баланстық құны	Қайта жіктеуге байланысты
					Ерікті	Күтілетін кредиттік шығын			
Ақша қаражаты және олардың баламалары	Қарыздар және дебиторлық берешек	Амортизациялық құны бойынша бағаланатын							
ҚРҰБ қаражаты			176,370,611	-	-	-	-	176,370,611	-
ҚРҰБ ағымдағы шоттарындағы ақша қаражаты			467,011	-	-	-	-	467,011	-
Басқа банктердегі ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты			1,877	-	-	-	-	1,877	-
Карточка шоттарындағы ақша қаражаты			207	-	-	-	-	207	-
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	Сатуға арналған қолданыстағы	N/A							
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі облигациялары			241,652,917	(241,652,917)	-	-	-	-	-
ҚРҰБ ноталары			13,920,840	(13,920,840)	-	-	-	-	-
АҚШ қазынашылық облигациялары			139,751,779	(139,751,779)	-	-	-	-	-
Еуропа қайта құру және даму банкінің облигациялары			104,464,072	(104,464,072)	-	-	-	-	-
Корпоративтік облигациялар			6,587,936	(6,587,936)	-	-	-	-	-
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	N/A	Амортизациялық құны бойынша бағаланатын							
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі облигациялары			-	241,652,917	-	-	31,287,329	272,940,246	-
ҚРҰБ ноталары			-	13,920,840	-	-	39,957	13,960,797	-
АҚШ қазынашылық облигациялары			-	139,751,779	-	-	229,116	139,980,895	-
Еуропа қайта құру және даму банкінің облигациялары			-	104,464,072	-	-	1,050,000	105,431,771	-
Корпоративтік облигациялар			-	6,587,936	-	-	(187,555)	6,386,460	-
Өзге қаржылық активтер	Қарыздар және дебиторлық берешек	Амортизациялық құны бойынша бағаланатын							
Дебиторлық берешек			5,538,770	-	-	-	(18,115)	5,520,655	-
Қаржылық активтер жиыны			688,756,020	-	-	(114,337)	32,418,847	721,060,530	

5 Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерге көшу (жалғасы)

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар санатына қайта жіктелген активтер.

9-ХҚЕС-на көшкен күні Қор борыштық бағалы қағаздарға инвестициялардың барлық қоржыны бойынша бизнес-модельді бағалауды өткізіп, қоржын келесі факторлардың негізінде «алу үшін ұстап қалу» бизнес-моделінің санаттарына сәйкес келеді деген байламға келді:

- Қор инвестициялардан келісімшарттық ақша ағындарын ғана алуды жоспарлайды;
- Өткен кезеңдерде сатулардың болмауы және болашақта сату жоспарларының болмауы;
- Қор саясаты 9-ХҚЕС принциптерінің негізінде есептелген кепілдік берілген өтем төлемдері бойынша күтілетін шығындарды жабу үшін қысқа мерзімді инвестициялардың жеткілікті мөлшерін қолда ұстауда. Осы мақсаттар үшін Қор әр есепті күнге ақша қаражатының, депозиттердің және қысқа мерзімді инвестициялардың жеткілікті деңгейін ұстап тұрады;
- Сатулар Қордың қысқа мерзімді инвестициялары кепілдіктер бойынша шығындарды жабуға жеткіліксіз болатын күйзелістік сценарий жағдайында ғана күтіледі. Осындай сценарийдің ықтималдылығы төмен деп бағаланады. Сондай-ақ Қор кепілдіктер бойынша шығындарды жабу үшін Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінен қаржы тартуы мүмкін.
- Бағалы қағаздар қоржыны SPPI-тестінен өткен.

Төмендегі кестеде 2018 ж. 31 желтоқсанға әділ құн және осы қаржылық активтер 9-ХҚЕС-ны (IFRS) алғаш қолдану күні амортизацияланған құн бойынша бағаланатындар санатына қайта жіктелген активтерге қатысты 9-ХҚЕС-на (IFRS) көшу шеңберінде қайта жіктелмеген жағдайда танылуы мүмкін әділ құн өзгерістерінен болған пайда немесе шығын көрсетілген.

(мың теңгемен)	2018 ж. 31 желтоқсанға әділ құн	Қаржылық актив қайта жіктелмеген жағдайда жыл ішінде танылуы мүмкін әділ құнның өзгеруінен пайда/(шығын)
Сатуға арналған қолданыстағы санатынан амортизацияланған құн бойынша бағаланатындар санатына қайта жіктелгендер		
- ҚР ҚМ облигациялары	234,518,285	11,637,908
- ХҚҰ облигациялары	103,950,000	-
- Корпоративтік облигациялар	6,745,639	408,084
Жиыны	345,213,924	12,045,992

5 Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерге көшу (жалғасы)

2017 ж. 31 желтоқсанға құнсыздануға арналған резервті және 2018 ж. 1 қаңтарға кредиттік шығындарға арналған бағалау резервін салыстыру. Төмендегі кестеде 39-ХҚЕС-на (IAS) сәйкес келтірілген шығындар моделін пайдаланумен бағаланған өткен кезең соңына құнсыздануға арналған резервті және 2018 ж. 1 қаңтарға 9-ХҚЕС-ға (IFRS) сәйкес күтілетін шығындар моделін пайдаланумен есептелген кредиттік шығындарға арналған жаңа бағалау резервін салыстыру келтіріледі.

<i>(мың теңгемен)</i>	2017 ж. 31 желтоқсанға 39-ХҚЕС-на (IAS) сәйкес резерв	Келтірілген шығындар моделінің орнына күтілетін шығындар моделі бойынша бағалау	2018 ж. 1 қаңтарға 9-ХҚЕС-на (IFRS) сәйкес кредиттік шығындарға арналған бағалау резервтері
Ақша қаражаты және олардың баламалары			
ҚРҰБ қаражаты	-	-	-
ҚРҰБ ағымдағы шоттарындағы ақша қаражаты	-	-	-
Басқа банктердегі ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты	-	-	-
Карточка шоттарындағы ақша қаражаты	-	-	-
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар			
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі облигациялары	-	-	-
ҚРҰБ нотапары	-	-	-
АҚШ қазынашылық облигациялары	-	-	-
ХҚҰ облигациялары	-	82,301	82,301
Корпоративтік облигациялар	-	13,921	13,921
Өзге қаржылық активтер			
Дебиторлық берешек	-	18,115	18,115
ЖИЫНЫ	-	114,337	114,337

2018 ж. 1 қаңтарға Қордың барлық қаржылық міндеттемелері амортизацияланған құны бойынша көрсетілген.

Осы ашып көрсетуде кепілдік берілген өтемдер бойынша резервке қатысты ашып көрсету келтірілмейді, өйткені Қор осы провизияларды есепке алу үшін 9-ХҚЕС принциптерін өз еркімен қолданған. Толығырақ сипаттамасы 3-ші және 12-ші ескертпелерде келтірілген.

«Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім» 15-ХҚЕС (IFRS) (2014 жылғы 28 мамырда шығарылған және 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін күшіне енеді) және «Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім» 15-ХҚЕС-на (IFRS) түзетулер (2016 жылғы 12 сәуірде шығарылған және 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін күшіне енеді). Қор «Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім» 15-ХҚЕС-ны (IFRS) бастапқыда қолдану күнінен, 2018 ж. 1 қаңтардан бастап қолданады. Жаңа стандарт 2018 ж. 1 қаңтарға жинақталған әсерді бөлінбеген пайда құрамында көрсетумен модификацияланған ретроспективті әдіс пайдаланыла отырып қолданылады. Жаңа стандарт шешуші принципті енгізеді. Оған сәйкес түсім тауарлар немесе көрсетілетін қызметтер сатып алушыға мәміле бағасы бойынша тапсырылғанда танылуы тиіс. Тауарлардың немесе көрсетілетін қызметтердің кез-келген жеке топтамалары жеке танылуы тиіс, ал барлық жеңілдіктер мен уәделескен бағадан ретроспективті жеңілдіктер, әдетте, жеке элементтерге бөлінеді. Егер өтеу мөлшері қандай да бір себеппен өзгеретін болса, минималды сомаларды олар түзетпе жасаудың айтарлықтай төуекеліне ұшырағыш болмаса, таныған жөн. Сатып алушылармен шарттарды қамтамасыз етумен байланысты шығындар шарттан тиімділіктерді тұтыну жүзеге асатын мерзімге капиталдандырылуы және амортизациялануы тиіс. Осы стандарт Қорға айтарлықтай әсер етпеді.

Төменде аталған қайта қаралған стандарттар 2018 жылғы 1 қаңтардан бастап Қор үшін міндетті атанды, бірақ Қорға айтарлықтай әсер етпеді:

- «Акцияларға негізделген төлем» 2-ХҚЕС-на (IFRS) түзетулер (2016 жылғы 20 маусымда шығарылған және 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).

5 Жаңа немесе қайта қаралған стандарттар мен түсіндірмелерге көшу (жалғасы)

- «Қаржылық құралдар» 9-ХҚЕС-ны (IFRS) қолдану» 4-ХҚЕС-на (IFRS) түзетулер (2016 жылғы 12 қыркүйекте шығарылған және тәсілге байланысты уақытша босату нұсқасын таңдайтын ұйымдар үшін 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін немесе салу тәсілін қолданатын ұйымдар үшін ұйым 9-ХҚЕС-ны (IFRS) алғаш қолданғанда күшіне енеді).
- «Теріс өтемді тұспалдайтын мерзімінен бұрын өтеу сипаттамасы» 9-ХҚЕС-на (IFRS) түзетулер (2017 жылғы 12 қазанда шығарылған және 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының жыл сайынғы жақсартулары, 2014-2016 жж. – 1-ХҚЕС-ға (IFRS) және 28-ХҚЕС-ға (IAS) түзетпелер (2016 жылғы 8 желтоқсанда шығарылған және 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- «Шетел валютасындағы операциялар және алдын ала төлеу» 22-ХҚЕТК (IFRIC) түсіндірмесі (2016 жылғы 8 желтоқсанда шығарылған және 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- «Инвестициялық жылжымайтын мүлік» 40-ХҚЕС-на (IAS) түзетулер (2016 жылғы 8 желтоқсанда шығарылған және 2018 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).

6 Жаңа есептік жағдайлар

2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін міндетті болып табылатын және Қор әлі мерзімінен бұрын қабылдамаған бірқатар жаңа стандарттар мен түсіндірмелер жарияланған.

«Жалдау» 16-ХҚЕС (IFRS) (2016 жылғы 13 қаңтарда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). Жаңа стандарт жалдау операцияларына қатысты есептіліктегі ақпаратты тану, бағалау, беру және ашу принциптерін анықтайды. Барлық жалдау шарттары жалдаушының жалдау шарты әрекеті басталған сәттен бастап активті пайдалану құқығын алуына, сондай-ақ жалдау төлемдері уақыт кезеңі ішінде жүзеге асырылатын болса, қаржыландыру алуына әкеледі. Осыған байланысты 16-ХҚЕС (IFRS) жалдаудың 17-ХҚЕС-ға (IAS) сәйкес операциялық немесе қаржылық ретінде жіктелуін болдырмайды және бұның орнына жалдаушылар үшін жалдау операцияларын есепке алудың бірыңғай моделін енгізеді. Жалдаушылар мыналарды тануға тиіс: (а) жалдау объектісінің құны азғантай болатын жағдайларды қоспағанда, жарамдылық мерзімі 12 айдан жоғары барлық жалдау шарттарына қатысты активтер мен міндеттемелерді; және (б) пайда және шығын туралы есепте жалдау объектілерінің жалдау міндеттемелері бойынша пайыздардан бөлек амортизациялануын. Жалға берушіде жалдау есебіне қатысты 16-ХҚЕС (IFRS) 16, шындығында, 17-ХҚЕС-мен (IAS) қарастырылған есепке қойылатын талаптарды сақтайды. Осылайша, жалға беруші жалдау шарттарын операциялық немесе қаржылық жалдау ретінде жіктеуді және, сөйкесінше, оларды есептілікте әркелкі көрсетуді жалғастырады. Осы стандарт Қорға айтарлықтай әсер етпейді деп күтіледі.

«Сақтандыру шарттары» 17-ХҚЕС (IFRS) (2017 жылғы 18 мамырда шығарылған және 2021 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). 17-ХҚЕС (IFRS) Қордың қолданыстағы сақтандыру шарттарын есепке алу тәжірибесін қолдануына рұқсат еткен 4-ХҚЕС-ны (IFRS) алмастырады. Демек, инвесторларға ұқсас сақтандыру компанияларының өзге қатынастарында қаржылық нәтижелерді салыстырып, тексеру қиынға соққан. 17-ХҚЕС (IFRS) жалғыз, принциптерге негізделген сақтандыру шарттарының барлық түрлерін, соның ішінде сақтандырушыдағы қайта сақтандыру шарттарын есепке алу стандарты болып табылады. Осы стандартқа сәйкес сақтандыру шарттары топтарын тану және бағалау (i) байқалатын нарықтық ақпаратқа сәйкес келетін шарттарды орындау жөніндегі ақша ағындары туралы қолда бар барлық ақпарат ескерілген, шарттар тобы бойынша (ii) бөлінбеген пайда сомасы (шарттар бойынша сервистік айырма) оған қосылатын (егер құны міндеттеме болып табылса) немесе одан шегерілетін (егер құны актив болып табылса) болашақ ақша ағындарының (шарттарды орындау жөніндегі ақша ағындары) келтірілген құны бойынша жүргізілуі тиіс. Сақтандырушылар сақтандыру өтемін беретін кезеңге және тәуекелден босатылуына қарай сақтандыру шарттары тобынан пайданы көрсететін болады. Егер шарттар Қоры шығынды болып табылса немесе атанса, ұйым дереу шығынды көрсететін болады. Қор осы стандартты кепілдік берілген өтемдерге қолдануды жоспарлауда және қазіргі уақытта жаңа стандарттың өзінің қаржылық есептілігіне әсерін бағалаудан өткізуде.

Төменде аталған стандарттар мен түсіндірмелер, болжалдарға сай, Қорға айтарлықтай ықпал етпейді:

- «Табыс салығын көрсеткендегі белгісіздік» 23-ХҚЕТК (IFRIC) түсіндірмесі (2017 жылғы 7 маусымда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).

6 Жаңа есептік ережелер (жалғасы)

- «Қауымдастырылған ұйымдардағы және бірлескен кәсіпорындардағы ұзақ мерзімді қатысу үлестері» 28-ХҚЕС-ға (IAS) түзетулер (2017 жылғы 12 қазанда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- ХҚЕС жыл сайынғы жақсартулары, 2015-2017 жж. – 3-ХҚЕС-ға (IFRS) түзетулер,
- 11-ХҚЕС (IFRS), 12-ХҚЕС (IAS) және 23-ХҚЕС (IAS) (2017 жылғы 12 желтоқсанда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- «Зейнетақы жоспарын өзгерту, қысқарту және реттеу» 19-ХҚЕС-ға (IAS) түзетулер (2018 жылғы 7 ақпанда шығарылған және 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).

7 Ақша қаражаты және олардың баламалары

(мың теңгемен)	2018ж. 31 желтоқсан	2017 ж. 31 желтоқсан
ҚРҰБ жинақ ақша шоттарындағы (депозиттердегі) ақша қаражаты	24,753,606	176,370,611
ҚРҰБ ағымдағы шоттарындағы ақша қаражаты	10,263,211	467,011
Басқа банктердегі ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты	13,516	1,877
Карточка шоттарындағы ақша қаражаты	527	207
Ақша қаражаты және олардың баламалары жиыны	35,030,860	176,839,706

Төмендегі кестеде 2018ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредиттік тәуекел деңгейлерінің негізінде Ақша қаражаты және олардың баламалары қалдықтарының кредиттік сапасының талдауы берілген. Қордың кредиттік тәуекелді жіктеу жүйесінің сипаттамасы 21-ескертпеде берілген.

(мың теңгемен)	ҚРҰБ жинақ ақша шот- тарындағы (депозиттер- дегі) ақша қаражаты	ҚРҰБ ағымдағы шоттарын- дағы ақша қаражаты	Басқа банктердегі ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты	Карточка шоттарын- дағы ақша қаражаты	Жиыны
Кредиттік рейтингі BBB-	24,753,606	10,263,211	-	-	35,016,817
Кредиттік рейтингі BB	-	-	13,473	527	14,000
Рейтингі жоқ	-	-	43	-	43
Кассадағы ақша қаражаты н қоспағанда, Ақша қаражаты және олардың баламалары жиыны	24,753,606	10,263,211	13,516	527	35,030,860

7 Ақша қаражаты және олардың баламалары (жалғасы)

Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау мақсаттары үшін ақша қаражаты мен ақша қаражаты баламаларының қалдықтары 1-кезеңге қосылған. Осы қалдықтар бойынша күтілетін кредиттік шығындар аздаған соманы құрайды, демек, Қор ақша қаражаты мен оның баламалары үшін кредиттік шығындарға бағалау резервін құрмайды. Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау тәсілі 21-ескертпеде келтіріледі. Төмендегі кестеде 2017 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаты мен ақша қаражаты баламаларының кредиттік сапасының талдауы берілген.

(мың теңгемен)	ҚРҰБ жинақ ақша шот- тарындағы ақша қаражаты	ҚРҰБ ағымдағы шоттарын- дағы ақша қаражаты	Басқа банктердегі ағымдағы шоттардағы ақша қаражаты	Карточка шоттарын- дағы ақша қаражаты	Жиыны
Кредиттік рейтингі BBB-	176,370,611	467,011	-	-	176,837,622
Кредиттік рейтингі BB+ деңгейінен BB- деңгейіне дейін	-	-	1,877	207	2,084
Кассадағы ақша қаражаты н қоспағанда, Ақша қаражаты және олардың баламалары жиыны	176,370,611	467,011	1,877	207	176,839,706

Ақша қаражаты мен олардың баламаларының сомасы бекітілмеген.

Ақша қаражаты мен оның баламаларының пайыздық мөлшерлемелерінің талдауы 21-ескертпеде ашылған. Байланысты тараптармен жасалатын операциялар туралы ақпарат 26-ескертпеде ашылған.

8 Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар

(мың теңгемен)	Номиналды пайыздық мөлшерлеме, %	2018ж. 31 желтоқсан
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар		
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	7%	311,674,033
ҚРҰБ ноталары	8,2%	202,246,990
АҚШ қазынашылық облигациялары	1,5%	116,587,023
ХҚҰ облигациялары	8%	107,344,842
Корпоративтік облигациялар	9,5%	27,139,895
		764,992,783
Күтілетін кредиттік шығындарға арналған резерв		(125,990)
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар жиыны		764,866,793
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар жиыны		764,866,793

2018 жылғы 1 қаңтар мен 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша барлық борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар кредиттік сапаның 1-кезеңіне жіктелген. 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде кредиттік сапа кезеңдері арасында активтердің қозғалысы болмаған.

8 Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

Төмендегі кестеде кредиттік тәуекел деңгейлері негізінде 2018 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардың кредиттік сапасының талдауы берілген. Қор пайдаланатын деңгейлер бойынша кредиттік тәуекелді жіктеу жүйесінің және күтілетін кредиттік шығындарды бағалау, соның ішінде дефолтты және амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға сәйкес кредиттік тәуекелдің едәуір артуын анықтау тәсілінің сипаттамасы 21-ескертпеде келтіріледі. Төмендегі кестеде 2018 ж. 31 желтоқсанына амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздардың баланстық құны кредиттік тәуекелге максималды ұшырағыштықты көрсетеді.

<i>(мың теңгемен)</i>	1-кезең (12 айға ККЗ)	Жиыны
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары		
Кредиттік рейтингі BBB-	311,674,033	311,674,033
Жалпы баланстық құны	311,674,033	311,674,033
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	-	-
Баланстық құны	311,674,033	311,674,033
ҚРҰБ ноталары		
Кредиттік рейтингі BBB-	202,246,990	202,246,990
Жалпы баланстық құны	202,246,990	202,246,990
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	-	-
Баланстық құны	202,246,990	202,246,990
АҚШ қазынашылық облигациялары		
Кредиттік рейтингі AAA	116,587,023	116,587,023
Жалпы баланстық құны	116,587,023	116,587,023
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	-	-
Баланстық құны	116,587,023	116,587,023
ХҚҰ облигациялары		
Кредиттік рейтингі AAA	107,344,842	107,344,842
Жалпы баланстық құны	107,344,842	107,344,842
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	(83,729)	(83,729)
Баланстық құны	107,261,113	107,261,113

8 Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар (жалғасы)

<i>(мың теңгемен)</i>	1-кезең (12 айға ККЗ)	Жиыны
Корпоративтік облигациялар		
Кредиттік рейтингі BB+	3,128,625	3,128,625
Кредиттік рейтингі BBB-	13,279,673	13,279,673
Кредиттік рейтингі BBB	10,731,597	10,731,597
Жалпы баланстық құны	27,139,895	27,139,895
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	(42,261)	(42,261)
Баланстық құны	27,097,634	27,097,634
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар (жалпы баланстық құны) жиыны		
	764,992,783	764,992,783
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	(125,990)	(125,990)
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар жиыны	764,866,793	764,866,793

Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздарда қамсыздандыруы жоқ.

9 Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар

2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатуға арналған қолданыстағы бағалы қағаздар келесідей берілген:

<i>(мың теңгемен)</i>	Кредиттік рейтинг	Номиналды пайыздық мөлшерлеме, %	2017 ж. 31 желтоқсан
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар			
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	BBB-	3.00 – 10.2%	241,652,917
АҚШ қазынашылық облигациялары	AAA	1.0%	139,751,779
Еуропа қайта құру және даму банкінің облигациялары	AAA	6.94%	104,464,072
ҚРҰБ ноталары	BBB-		13,920,840
Корпоративтік облигациялар	BB+ тен BB- дейін	10.5% - 11.5%	6,587,936
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар жиыны			506,377,544

2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатуға арналған қолданыстағы бағалы қағаздар бойынша есептелген сыйақы 9,444,767 мың теңгені құрады.

Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялардың кредиттік рейтингтері 21-ескертпеде берілген.

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

10 Дебиторлық берешек

(мың теңгемен)	2018 ж.	2017 ж.
<i>Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер</i>		
Күнтізбелік жарналар бойынша дебиторлық берешек	3,279,198	5,538,770
Агент банктер бойынша дебиторлық берешек	2,488,909	-
Өзге	8,407	-
Кредиттік шығынға арналған бағалау резервін шегергенде	(49,714)	-
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер жиыны	5,726,800	5,538,770

Дебиторлық берешек күнтізбелік жарналар бойынша қатысушы-банктерге қойылатын талап және Қор кепілдік берілген өтемдер бойынша төлеуді орындау мақсатында аударған сомалар бойынша агент банктерге қойылатын талаптар есебінен қалыптасқан.

Төмендегі кестеде өзге амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер бойынша кредиттік тәуекел талдауы берілген. Төмендегі кестеде 2018ж. 31 желтоқсанға өзге амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтердің баланстық құны Қордың осы активтер бойынша кредиттік тәуекелге максималды ұшырағыштығын көрсетеді.

(мың теңгемен)	1-кезең (12 айға ККЗ)	2-кезең (кредиттік тәуекел айтарлықтай артқандағы бүкіл мерзімге ККЗ)	3-кезең (құнсызданған активтер бойынша бүкіл мерзімге ККЗ)	Жиыны
<i>Күнтізбелік жарналар және агент банктер бойынша дебиторлық берешек</i>				
- А тобы	272,947	-	-	272,947
- В тобы	4,585,209	-	-	4,585,209
- С тобы	491,965	-	-	491,965
- D тобы	417,986	-	-	417,986
Жалпы баланстық құны	5,768,107	-	-	5,768,107
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	(47,663)	-	-	(47,663)
Баланстық құны	5,720,444	-	-	5,720,444
<i>Өзге қаржылық активтер</i>				
Өзге талаптар	6,356	-	2,051	8,407
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	-	-	(2,051)	(2,051)
Баланстық құны	6,356	-	-	6,356
Өзге қаржылық активтер жиыны	5,726,800	-	-	5,726,800

Тәуекел-жіктелім топтары бойынша ақпарат 21-ескертпеде берілген.

2018 жылғы 1 қаңтар мен 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша күнтізбелік жарналар мен агент банктер бойынша дебиторлық берешек 1-кезеңде болған.

10 Дебиторлық берешек (жалғасы)

3-кезеңге жатқызылған өзге талаптар Қордан кепілдік берілген өтем алған банктердің салымшыларына қойылатын кінәраттық талаптарды ішіне алады.

Төмендегі кестеде 2017 жылғы 31 желтоқсанға амортизацияланған құны бойынша бағаланатын өзге қаржылық активтердің баланстық құны Қордың осы активтер бойынша кредиттік тәуекелге максималды ұшырағыштығын көрсетеді.

<i>(мың теңгеммен)</i>	Жиыны
Күнтізбелік жарналар бойынша дебиторлық берешек	
- А тобы	2,892,699
- В тобы	1,279,015
- С тобы	459,773
- D тобы	761,546
- E тобы	135,491
- F тобы	10,246
Жалпы баланстық құны	5,538,770
Кредиттік шығындарға бағалау резервтері	-
Баланстық құны	5,538,770

Тәуекел-жіктелім топтары бойынша ақпарат 21-ескертпеде берілген.

2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың барлық қаржылық активтері мерзімі өтпеген және құнсызданбаған.

11 Негізгі құралдар және материалдық емес активтер

<i>(мың теңгемен)</i>	Ескер.	Кеңселік және компьютерлік жабдық	Барлық негізгі құралдар	Программалық қамтамаға лицензиялар	Жиыны
2017 жылғы 1 қаңтарға құны		65,338	65,338	61,804	127,142
Жинақталған амортизация		32,065	32,065	49,561	81,626
2017 жылғы 1 қаңтарға баланстық құны		33,273	33,273	12,243	45,516
Түсім		15,356	15,356	351	15,707
Амортизациялық аударымдар	18	11,532	11,532	3,032	14,564
2017 жылғы 31 желтоқсанға баланстық құны		37,097	37,097	9,562	46,659
2017 жылғы 31 желтоқсанға бастапқы құны		80,694	80,694	62,155	142,849
Жинақталған амортизация		43,597	43,597	52,593	96,190
2017 жылғы 31 желтоқсанға баланстық құны		37,097	37,097	9,562	46,659
Түсім		5,871	5,871	2,165	8,036
Істен шығу		3	3		3
Амортизациялық аударымдар	18	13,418	13,418	1,919	15,337
Пайда немесе шығын құрамына қосылған құнсызданудан шығын					
2018 жылғы 31 желтоқсанға баланстық құны		29,547	29,547	9,808	39,355
2018 жылғы 31 желтоқсанға бастапқы құны		86,563	86,563	64,319	150,882
Жинақталған амортизация		57,016	57,016	54,511	111,527
2018 жылғы 31 желтоқсанға баланстық құны		29,547	29,547	9,808	39,355

12 Бағалау міндеттемелері

<i>(мың теңгемен)</i>	2018ж. 31 желтоқсан	2017 ж. 31 желтоқсан
Кепілдік берілген өтем бойынша бағалау міндеттемелері	55,963,528	20,517,849
Бағалау міндеттемелері жиыны	55,963,528	20,517,849

12 Бағалау міндеттемелері (жалғасы)

Төменде 2018 жыл бойы кепілдіктерге арналған резервтің өзгеруінің талдауы берілген:

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 ж.
2018 жылғы 1 қаңтарға кепілдіктерге арналған резерв	20,517,849
<i>Бағалау міндеттемелері бойынша резервке аударымдарға әсер ететін өзгерістер</i>	
Тәуекел параметрлеріндегі өзгеріс	2,967,592
Дефолт оқиғасының басталуы (2-кезеңнен 3-кезеңге көшу)	52,346,251
Таратылуына байланысты салымшылар алдындағы міндеттемелерге көшу	(20,681,926)
Депозиттер бойынша кепілдік берілген өтем сомасының өзгерісі	813,762
Бір жылға пайда немесе шығын құрамында көрініс тапқан шығын жиыны	35,445,679
2018 жылғы 31 желтоқсанға кепілдіктерге арналған резерв	55,963,528

Төменде 2018 жыл бойы кепілдіктерге арналған резервтің өзгеруінің талдауы берілген:

<i>(мың теңгемен)</i>	2017 ж.
2017 жылғы 1 қаңтарға кепілдіктерге арналған резерв	11,464,769
<i>Бағалау міндеттемелері бойынша резервке аударымдарға әсер ететін өзгерістер</i>	
Тәуекел параметрлеріндегі өзгеріс	2,650,001
Тәуекелдің ұлғаюы (1-кезеңнен 2-кезеңге көшу)	5,912,955
Таратылуына байланысты салымшылар алдындағы міндеттемелерге көшу	(82,232)
Депозиттер бойынша кепілдікті өтем сомасының өзгерісі	572,356
Бір жылға пайда немесе шығын құрамында көрініс тапқан шығын жиыны	9,053,080
2017 жылғы 31 желтоқсанға кепілдіктерге арналған резерв	20,517,849

13 Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша салымшылар алдындағы міндеттемелер

Қордың өзге қаржылық міндеттемелері келесідей берілген:

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 ж.	2017 ж.
Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша салымшылар алдындағы міндеттемелер	8,001,574	-
Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша салымшылар алдындағы міндеттемелер	8,001,574	-

2018 жылы Қор «Казинвестбанк» АҚ, «Delta Bank» АҚ және «Qazaq banki» АҚ таратылатын банктерінің салымшылары алдындағы кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша міндеттемелерді мойындады. 3 банк бойынша міндеттемелер сомасы 20,655,640 мың теңгені құрады. Кепілдік берілген өтемді төлеу агент банк арқылы жүзеге асырылды. 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қалған міндеттемелер сомасы 8,001,574 мың теңгені құрайды.

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

14 Өзге міндеттемелер

Қордың өзге міндеттемелері келесідей берілген:

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 ж.	2017 ж.
<i>Амортизациялық құны бойынша бағаланатын өзге қаржылық міндеттемелер</i>		
Кредиторлық берешек	7,569	85
Ағымдағы салықтық міндеттемелер	1,237	4,696
Өзге салықтық міндеттемелер	14,884	6,800
Өзге қаржылық міндеттемелер жиыны	23,690	11,581
<i>Өзге қаржылық емес міндеттемелер</i>		
Банктердің артық төлемдер	1,382,929	30,665
Сыйақылар мен пайдаланылмаған демалыстар бойынша резервтер	49,873	44,544
Көрсетілген қызметтерге төлемақылар бойынша бағалау міндеттемесі	21,840	6,608
Өзге қаржылық емес міндеттемелер жиыны	1,454,642	81,817
Өзге міндеттемелер жиыны	1,478,332	93,398

15 Акционерлік капитал

<i>(мың теңгемен)</i>	Акциялар саны	Жарғылық капитал
2016 жылғы 31 желтоқсанға	1,071,793	214,358,600
Қарапайым акцияларды шығару	107,179	21,435,800
2017 жылғы 31 желтоқсанға	1,178,972	235,794,400
Қарапайым акцияларды шығару	-	-
2018 жылғы 31 желтоқсанға	1,178,972	235,794,400

2018 және 2017 жылдарғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың жалғыз акционері Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі болып табылады.

2017 жылғы 14 желтоқсанда 2017 жылғы 14 желтоқсандағы №А 4218 бағалы қағаздар шығарылымын мемлекеттік тіркеу туралы куәлікке сәйкес 21,435,800 мың теңге сомасына 107,179 акция көлемінде жаңа акциялар шығарылымы жарияланды.

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың жарғылық капиталы жалпы сомасы 235,794,400 мың теңгеге әрқайсының номиналды құны 200 мың теңге болатын 1,178,972 қарапайым акцияны құрады.

Жарғыға сәйкес «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» акционерлік қоғамы коммерциялық емес ұйым болып табылады. Қор пайданы дивидендтер ретінде бөлмейді, ал табыс резерв ретінде жинақталады (22-ескертпе).

Эмиссиялық табыс капиталға енгізілген жарналардың шығарылған акциялардың номиналды құнынан асып кеткен сомасы болып табылады.

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
Қаржылық есептілікке ескертпелер

16 Пайыздық табыс және шығыс

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 ж.	2017 ж.
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен есептелген пайыздық табыс		
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар	37,551,447	-
Сатуға арналған қолданыстағы борыштық бағалы қағаздар	-	29,209,388
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын жинақ ақша шоттарындағы ақша қаражаты	6,978,768	9,775,712
РЕПО шарттары бойынша дебиторлық берешек – сатуға арналған қолданыстағы борыштық бағалы қағаздар	-	65,942
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен есептелген пайыздық табыс	44,530,215	39,051,042
Өзге ұқсас табыс	13,741	-
Өзге ұқсас табыс жиыны	13,741	-
Пайыздық табыс жиыны	44,543,956	39,051,042
Пайыздық және өзге ұқсас табыс жиыны	44,543,956	39,051,042
Таза пайыздық табыс / (Таза пайыздық шығын)	44,543,956	39,051,042

17 Қатысушы банктердің жарналарынан таза табыс және мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түсім

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 ж.	2017 ж.
Қатысушы-банктердің жарналарынан табыс	31,478,810	35,102,903
Мәжбүрлеп таратылатын банктің ТК-сынан түсім бойынша табыс	315,257	240,000
Тұрақсыздық айыбын есептеу	9,777	20,635
Қатысушы-банктердің жарналарынан табыс және мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түсім	31,803,844	35,363,538
Таратылған банктердің депозиторларына өтемдер бойынша кететін шығын	(20,681,926)	(29,457)
Қатысушы-банктердің жарналарынан таза табыс және мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түсім жиыны	11,121,918	35,334,081

2018 жылға қатысушы-банктердің жарналарының сомасы келесі өзгерістерге байланысты өткен жылмен салыстырғанда төмендеді:

- Қатысушы-банктер санының 30-дан 26-ға азаюы, осы қатысушы-банктер олардың тәуекел-жіктелім топтарына байланысты жарналарды жоғары мөлшерлемемен төлеген;
- Қаржылық ахуалдың жақсаруы және, сәйкесінше, депозиттер қоржыны ең ірі қатысушы банктер бойынша жарналар мөлшерлемесінің төмендеуі;

17 Қатысушы-банктердің жарналарынан таза табыс және мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түсім (жалғасы)

2017 жылы депозиторларға кепілдік берілген өтемге кеткен шығын кепілдік берілген өтем сомасы лиценшығыны қайтарып алу сәтінде 5 миллион теңгеге дейін құраған бұрын таратылған (таратылатын) «Наурызбанк Қазақстан» АҚ және «ВалютТранзит Банк» АҚ банктерінің салымшыларына кепілдік берілген өтем қалдықтарын төлеу есебінен қалыптасқан. 2018 жылы осы таратылған (таратылатын) банктер бойынша төлемдер жасалған, сондай-ақ қайта таратылатын банктер бойынша («Казинвестбанк» АҚ, «Delta Bank» АҚ және «Qazaq banki» АҚ) төлемдер басталған. Сонымен қатар, 2018 жылы кепілдік берілген өтемнің жиынтық сомасы 15 миллион теңгеге дейін ұлғайтылған, бұл кепілдік берілген өтемді төлеуге кететін шығынға да әсер еткен.

Келесі банктердің салымшыларына кепілдік берілген өтем сомасы келесідей (мың теңгемен):

Банк	Сомасы
«Казинвестбанк» АҚ	2,070
«Delta Bank» АҚ	158,060
«Qazaq Banki» АҚ	20,495,509
Жиыны	20,655,639

18 Шетел валютасын қайта бағалаудан таза пайда/(таза шығын)

Бағам айырмасы АҚШ долларымен берілген қаржылық активтер бойынша пайда болған. 2017 ж. теріс бағам айырмасы жыл бойы АҚШ доллары бағамының 334,51-ден 332,33-ке төмендеуіне байланысты пайда болған. 2018 жылы АҚШ долларының теңгеге шаққандағы бағамы 332,33-тен 384,2-ге өскен.

19 Әкімшілік және өзге операциялық шығын

(мың теңгемен)	Ескер.	2018 ж.	2017 ж.
Қызметкерлерді ұстауға кететін шығын		379,091	368,551
Аудиторлық және басқа көрсетілетін қызметтер		54,152	6,608
Шотты жүргізуге кететін шығын		50,515	37,698
Табыс салығынан басқа, салықтар		36,338	38,120
Жарнамалық және маркетингтік қызметтер		30,299	29,403
Сенімгерлік басқару қызметтері		26,072	23,603
Іс-сапар және өкілдік шығындар		15,232	9,454
Негізгі құралдар амортизациясы	11	13,418	11,532
Директорлар кеңесін ұстауға кететін шығын		9,000	5,400
Байланыс қызметтері		7,657	4,403
Көлік қызметтері		7,556	6,240
Сақтандыру қызметтері		6,845	7,410
Мүшелік жарналар		6,232	5,745
Коммуналдық қызметтер		5,208	5,675
Операциялық жалдау бойынша шығын		2,694	2,322
Программалық қамтаманың және өзге материалдық емес активтердің амортизациясы	11	1,919	3,032
Күзет қызметтерімен байланысты шығын		330	688
Өзге		19,874	37,426
Әкімшілік және өзге операциялық шығын жиыны		672,432	603,310

Қызметкерлерді ұстауға кететін шығын 36,077 мың теңге мөлшерінде (2017 ж.: 34,929 мың теңге) мемлекеттік зейнетақы қорына жарналарды ішіне алады.

20 Табыс салығы

(а) Табыс салығы бойынша шығын/(тауімділік) компоненттері

Бір жылға табыс немесе шығын құрамында көрініс тапқан табыс салығы бойынша шығындарға келесі компоненттер кіреді:

(мың теңгемен)	2018 ж.	2017 ж.
Табыс салығы бойынша ағымдағы шығын	408,786	-
Кейінге қалдырылған салық	(4,997)	(1,089)
Бір жылға табыс салығы бойынша шығын/(табыс)	403,789	(1,089)

(б) Табыс салығы бойынша шығынды қолдануға келетін салық салу мөлшерлемесіне көбейтілген бухгалтерлік пайда сомасымен салыстыру

2018 жылы Қордың салық салынатын пайдасына қолданылатын табыс салығының ағымдағы мөлшерлемесі 20% құрайды (2017 ж.: 20%). Төменде теориялық салық шығындарын салық салу бойынша нақты шығындармен салыстыру берілген:

(мың теңгемен)	2018 ж.	2017 ж.
Салық салынғанға дейінгі пайда	39,732,716	64,451,566
Заңнамамен анықталған мөлшерлеме бойынша теориялық салықтық аударымдар (2018 ж.: 20%; 2017 ж.: 20%)	7,946,543	12,890,313
Салық мақсаттарында шегеруге жатпайтын табыстың немесе шығынның салықтық әсерлері:		
- Қатысушы-банктердің жарналарынан табыс және мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түсім	(6,360,769)	(7,072,708)
- Арнайы резерв активтерінен босатылған инвестициялық табыс	(5,771,292)	(4,785,380)
- Арнайы резерв активтері бойынша бағам айырмасынан босатылған табыс	(4,048,248)	-
- Мемлекеттік бағалы қағаздар мен листингтің ең жоғары және ең жоғарыдан кейінгі санаты бойынша бағалы қағаздар бойынша салық салынбайтын табыс	(2,601,423)	(2,309,972)
- Кредиттік шығындарға бағалау резервтері және бағалау міндеттемелері бойынша резерв	7,101,410	1,810,616
- Мәжбүрлеп таратылған банктердің депозиторларына өтеу бойынша шығын	4,136,385	5,891
- Арнайы резервтің бағам айырмасы бойынша шығын	-	75,902
- Өзге босатылған табыс	-	(614,662)
- Өзге салық салынатын базаны төмендетпейтін шығын	6,181	-
Бұрын танылмаған өзге кейінге қалдырылған салықтық активтерді тану	(4,998)	(1,089)
Бір жылға табыс салығы бойынша шығын/(табыс)	403,789	(1,089)

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару

Кредиттік тәуекел

Қор қаржылық құралы бар операция тараптарының бірі шарт бойынша міндеттемелерді орындамау салдарынан екінші тараптың қаржылық шығын шегуіне себеп болу тәуекелі болып табылатын кредиттік тәуекелге ұшырағыш.

Тәуекелдерді басқару мақсаттары үшін кредиттік тәуекелді бағалау күрделі процес болып табылады және модельдердің пайдаланылуын талап етеді, өйткені тәуекел нарықтық жағдайларға, күтілетін ақша ағындарына байланысты және уақыт өте келе өзгереді. Активтер мен кепілдендіру шарттары қоржыны бойынша кредиттік тәуекелді бағалау дефолттың басталу ықтималдылығына, тиісті шығындылық коэффициенттеріне және контрагенттер арасында дефолттар корреляциясына қатысты қосымша бағалауларды талап етеді.

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Кепілдік берілген міндеттемелер бойынша кредиттік тәуекелді бағалау

Тәуекел-жіктелім тобы сандық және сапалық индикаторлар талдауы негізінде тоқсан сайын айқындалады. Сандық индикаторларға мыналар жатады: капиталдың жеткіліктілігі, активтер сапасы, табыстылық және өтімділік. Сапалық индикаторларға қатысушы-банктің уәкілетті мемлекеттік орган орнатқан пруденциялық және өзге сақталуы міндетті нормалар мен лимиттерді сақтауын сипаттайтын көрсеткіштер және қатысушы-банкке, оның лауазымды адамдарына, ірі қатысушылар мен банктік холдингтерге уәкілетті мемлекеттік орган қолданған санкциялардың және шектелген ықпал ету шараларының болуы жатады. Сандық және сапалық индикаторлардың мағыналары оларға сәйкес келетін шектік балдарымен өзара қатысты. Шектік балдарға байланысты әр индикатор бойынша аралық бал есептеледі. Банктің жалпы балы аралық балдар қосындысы болып табылады. Жалпы балды есептеу нәтижелері бойынша қатысушы-банктің жіктелім тобы айқындалады. Әр жіктелім тобы үшін оған сәйкес келетін кредиттік тәуекел деңгейі айқындалады. Берілген жалпы балға байланысты қатысушы-банктер «А»-дан «D»-ға дейін 4 топқа жіктеледі. Тәуекел бейіні ең төмен қатысушы банктер «А» тобына, тәуекелдер деңгейі ең жоғары және қаржылық ахуалы тұрақсыз банктер – «D» тобына жіктеледі. Сонымен қатар, банктер банк қызметінің кез-келген түріне лицензиясы тоқтатылғанда жиналған балдарға қарамастан, дефолтталды «Е» тобына, ал банк қызметіне лицензиядан айырылғанда – «F» дефолттық тобына жіктеледі. «А»-дан «D»-ға дейін топтарға жіктелген қатысушы-банктер 1-кезеңге жатқызылады, ал «Е» тобының қатысушы-банктері 2-кезеңге жатқызылады. Дефолт ықтималдылығын бағалау үшін банктердің базалық және күйзелістік сценарийлер бойынша бір жіктелім тобынан екіншіге көшулері аңдылады. Дефолттың қорытынды ықтималдылығы екі сценарийлер арасында көшу ықтималдылықтарының өлшенген қосындысы болып табылады. Сонымен қатар, Қор дефолттар мен макрокөрсеткіштер арасында корреляция бар болған жағдайда макроэкономикалық көрсеткіштердің қатысушы-банктің дефолт ықтималдылығына әсерін «Мертон-Васичек» моделінің көмегімен есептей алады.

1-кезеңге жіктелген кепілдік берілген міндеттемелер бойынша күтілетін кредиттік шығындарды есептегенде (қатысушы-банктің банктік операцияларды және өзге банктік қызметті жүргізуге лицензиясын тоқтата тұру фактінің болмауы) қатысушы-банктің дефолтының басталу тәуекелі есеп беру кезеңінен бастап 12 ай ішінде бағаланады. 2-кезеңге жіктелген кепілдік берілген міндеттемелер бойынша күтілетін кредиттік шығындарды есептегенде (қатысушы-банктің банктік операцияларды және өзге банктік қызметті жүргізуге лицензиясын тоқтата тұру туралы ҚҰБ қаулысы) дефолттың басталу тәуекелі дисконттауды есепке ала отырып, қаржылық құралдың бүкіл өмірі бойы бағаланады. Күтілетін кредиттік шығындар шамасы қатысушы-банктің облигациялары жабылғанға дейін орташа өлшемделген табыстылық мөлшерлемесі ескеріле отырып, дисконтталады. Орташа өлшемделген табыстылық мөлшерлемесі тиісті табыстылық мөлшерлемесіне есеп беру күні қатысушы-банктің барлық шығарылған облигацияларының жалпы көлеміндегі қатысушы-банктің жеке облигацияны шығару көлемінің үлес салмағын қолдану жолымен есептеледі. 3-кезеңге жіктелген қаржылық құралдар үшін (қатысушы-банкті банктік операцияларды және өзге банктік қызметті жүргізуге лицензиядан айыру туралы ҚҰБ қаулысы) дефолт ықтималдылығы 100% деп алынады.

Банктерді тарату барысында қалпына келтіруге жатпайтын құралдар үлестері депозиторларға кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша тарихи деректердің және банкті мәжбүрлеп тарату барысында төленген қаражатты қайтарулардың негізінде анықталады. Қор әр банк бойынша қалпына келтіруге жатпайтын құралдар үлесін орташалау жолымен қалпына келтіруге жатпайтын құралдардың жалпы деңгейін айқындайды.

Амортизацияланған құны бойынша және өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер бойынша кредиттік тәуекелді бағалау

Қор амортизацияланған құны бойынша және өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық құралдармен байланысты күтілетін кредиттік шығындарды бағалайды. Банктердегі бағалы қағаздарға және қаражатқа орналастырылған қаржылық активтерде халықаралық рейтингтік агенттіктердің сыртқы рейтингтері (Fitch Ratings, Moody's Investors Service, Standard & Poor's) берілетін контрагенттердің қаржылық активтері бар.

Қор дефолттың тарихи ықтималдылығы (PD) және Bloomberg жүйесінен алынған қаржылық құралдарды қалпына келтіру дәрежесі (PR) бойынша Fitch рейтингтік агенттігінен деректерді пайдалануды басым (негізгі) нұсқа етіп таңдады. Fitch Ratings-тен рейтинг болмаған жағдайда Қор Moody's және Standard & Poor's рейтингтік агенттіктерінің деректерін пайдаланады. Болжамдар негізінде Қор амортизацияланған құны бойынша және өзге жиынтық табыс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық құралдармен байланысты күтілетін кредиттік шығындарды бағалайды. Қор күтілетін кредиттік шығындарды бағалайды және әр есепті күні кредиттік шығындарға арналған бағалау резервтерін таниды. Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау мыналарды көрсетеді: (i) ықтимал нәтижелер ауқымын бағалау жолымен анықталған алдын ала алынбаған және ықтималдылықты ескерумен өлшемделген соманы, (ii) ақшаның уақытша құнын және (iii) артық шығынсыз және күш салусыз есепті күні қолжетімді өткен оқиғалар, ағымдағы жағдайлар және болжанатын болашақ экономикалық жағдайлар туралы негізді және расталатын ақпараттың барлығын.

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Әр есепті күнгі жағдай бойынша Қор бастапқы тану сәтінен бастап қаржылық құралдар үшін кредиттік тәуекелдің өзгеруінің маңыздылығын бағалайды және оларды кредиттік тәуекел деңгейіне байланысты белгілі бір топтарға жіктейді.

1-кезеңге бастапқы танылғанда кредиттік тәуекелі төмен болған және тәуекелі сатып алған сәттен бастап айтарлықтай артпаған (тану сәтіндегі кредиттік-құнсызданғандарды қоспағанда) қаржылық құралдар жіктеледі.

2-кезеңге бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелінің айтарлықтай артқаны анықталған қаржылық құралдар жіктеледі. Кредиттік тәуекелдің артуы көшу өлшемшарттарына сәйкес әр қаржылық құрал үшін жеке анықталатын болады.

3-кезеңге осындай қаржылық құрал бойынша есептік болашақ ақша ағындарына кері әсер еткен бір немесе бірнеше құнсыздану оқиғасы анықталған қаржылық құралдар жіктеледі. Сонымен қатар, бұл «СС» және одан төмен кредиттік рейтинг берілген қаржылық құралдар.

Банктердегі бағалы қағаздар мен қаражат қоржынында халықаралық рейтингтік агенттіктердің сыртқы рейтингтері (Fitch Ratings, Moody's Investors Service, Standard & Poor's) берілетін контрагенттердің қаржылық құралдары бар.

Сыртқы рейтингтер кешігуші өлшемшарт болып табылады, себебі ол агенттік соңғы рет рейтингті жаңартқаннан кейін болып кеткен оқиғаларды немесе алынған маңызды ақпаратты көрсетпейді. Демек, Қор екі және одан көп рейтингтік агенттіктен рейтинг берілгенде ең соңғы жарияланған рейтингті пайдаланатын болады.

Бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің айтарлықтай арту өлшемшарттары (сандық және сапалық):

- Бастапқы бағалағанда BBB/Baa2/BBB – S&P немесе Moody's немесе Fitch және одан жоғары рейтингі бар қаржылық активтер үшін кредиттік тәуекелдің айтарлықтай артуы болып қаржылық активтің/бағалы қағаздар контрагентінің/эмитентінің рейтингісінің екі сатыға және одан көп төмендеуі танылады;
- Бастапқы бағалағанда BBB/Baa2/BBB – S&P немесе Moody's немесе Fitch рейтингі бар қаржылық активтер үшін кредиттік тәуекелдің айтарлықтай артуы болып қаржылық активтің/бағалы қағаздар контрагентінің/эмитентінің рейтингісінің бір сатыға төмендеуі танылады;
- Техникалық мерзімін өткізіп алуларды қоспағанда, 1 күннен көпке есептелген купонды төлеу мерзімін өткізіп алу.

Қаржылық құралдардың құнсыздануының келесі өлшемшарттары (сандық және сапалық) бар:

- Есепті күні рейтингі СС және одан төмен қаржылық мекемелер;
- Рұқсат етілген мерзімін өткізу мерзімінен кейін купонды/есептелген сыйақыны және/немесе негізгі борышты төлеу мерзімін 90 күннен әрі қарай кешіктіру (купон үшін 5 күннен көп).

Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары үшін, шет мемлекеттердің орталық/ұлттық банктерінің эмитенті квазимемлекеттік секторға жататын бағалы қағаздары үшін рейтинг болмағанда PD (Probability of Default) көрсеткішінің есебі егемен рейтингті, сондай-ақ олар бойынша болжамды (Rating Outlook) пайдалануға негізделген.

Қаржылық актив немесе сол бойынша эмитент мемлекеттік емес ұйым болып табылатын бағалық қағаздар контрагенті/эмитенті бойынша рейтинг болмағанда PD (Probability of Default) көрсеткішінің есебі оның бас ұйымының рейтингін, сондай-ақ олар бойынша болжамды (Rating Outlook) немесе кредиттік құнсыздану белгілері сәйкес келетін (кредиттік тәуекел деңгейі, өтеу тәсілі, кредит мерзімі және сыйақы мөлшерлемелері, географиялық орналасқан жерінің ұқсастығы және т.б.) байланысты, ұқсас ұйым рейтингін пайдалануға негізделген.

Контрагентке сыртқы кредиттік рейтинг болмаған және рейтингті баламалы әдіспен анықтау мүмкін болмаған жағдайда Bloomberg Default Risk («DRSK») функциясын немесе DRSK ұқсас құралдарын пайдаланумен провизияларды есептеуге жеке тәсіл қолданылады. Осы функция оның қаржылық есептілік деректеріне негізделген және қаржылық коэффициенттерді басшылыққа ала отырып, PD анықтауға мүмкіндік береді. «DRSK» функциясы компанияның негізгі қаржылық көрсеткіштерін «Bloomberg» жүйесінен алынған сала бойынша орташа тарихи көрсеткіштермен салыстырады және ұқсас тарихи салалық деректер негізінде ұйым бойынша дефолт ықтималдылығын (PD) көрсетеді.

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ кепілдік берілген өтемді төлеумен байланысты шартты міндеттемелерді жабуға арналған резервін есептеу әдістемелеріне» сәйкес базалық мәндерді беру процесі, онда қатысушы-банктерді бағалау үшін жинақтау балдары мен қатысушы-банктер топтарының жіктелімі негізінде анықталған Қордың ішкі рейтингтері қолданылады.

Кредиттік тәуекелдің максималды мөлшері

Қордың кредиттік тәуекелінің максималды мөлшері нақты активтерге тән жеке тәуекелдерге және жалпы нарықтық тәуекелдерге байланысты айтарлықтай құбылып тұруы мүмкін.

Келесі кестеде баланстық қаржылық активтер бойынша кредиттік тәуекелдің максималды мөлшері берілген. Қаржылық жағдай туралы есепте көрініс табатын қаржылық активтер үшін кредиттік тәуекелдің максималды мөлшері қандай да болмасын есепке алулар мен қамсыздандыруды ескерусіз осы активтердің баланстық құнына тең.

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 жылғы 31 желтоқсан	2017 жылғы 31 желтоқсан
Ақша қаражаты және олардың баламалары	35,030,860	176,839,706
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	764,866,793	506,377,544
Дебиторлық берешек	5,726,800	5,538,770

Қаржылық активтердің кредиттік рейтингтері

Қаржылық активтер халықаралық танылған рейтингтік агенттіктер берген ағымдағы кредиттік рейтингтер ескеріле отырып, жіктеледі. Ең жоғары ықтимал рейтинг – AAA. Қаржылық активтердің инвестициялық деңгейі AAA-дан BBB- дейінгі рейтингтерге сәйкес келеді. Рейтингі BBB- төмен қаржылық активтер алып-сатарлық деңгейге жатады.

Қордың қаржылық активтерінің кредиттік рейтингтері 7-, 8- және 9-ескертпелерде ашылған.

Нарықтық тәуекел

Қор нарықтағы жалпы және ерекше өзгерістерге ұшырағыш валюталық және пайыздық құралдар бойынша ашық жайғасымдармен байланысты нарықтық тәуекелге ұшырағыш. Басшылық қабылданатын тәуекел деңгейіне қатысты лимиттерді орнатады және олардың күн сайын сақталуын қадағалайды. Алайда осы тәсілді қолдану нарықта маңыздырақ өзгерістер болған жағдайда осы лимиттерден артық шығындардың бетін қайтара алмайды.

Валюталық тәуекел

Басшылық валюталар бөлігінде қабылданатын тәуекел деңгейіне қатысты лимиттер орнатады және олардың тоқсан сайын сақталуын қадағалайды.

2018 жылғы қазанға Қор Инвестициялық стратегияға, атап айтқанда, инвестициялауға рұқсат берілген қаржылық құралдар тізбесінен шетел валютасында номинацияланған қаржылық құралдарды алып тастауға қатысты өзгеріс енгізді.

Осы өзгерістер арнайы резервтің активтер қоржынының кепілдікті өтемді төлеуге арналғанымен байланысты. Қор кепілдік берілген өтемді ұлттық валютамен – теңгемен төлейді. Бұл ретте шетел валютасымен номинацияланған депозиттер бойынша кепілдік 5 миллион теңгеге дейінгі мөлшерде теңгемен төленеді. АҚШ долларының теңгеге шаққандағы бағамының жоғарылауы Қор міндеттемелерінің мөлшеріне әсер етпейді. Тәжірибе көрсетіп отырғандай, банктің қаржылық ахуалы нашарлаған жағдайда салымшылар депозиттерді шетел валютасынан ұлттық валютаға аударады, өйткені ұлттық валютамен орналастырылған депозиттер бойынша кепілдік 15 миллион теңгені құрайды.

Сонымен қатар шетел валютасымен номинацияланған бағалы қағаздар бойынша табыстылық 1-1,5% құраса, теңгемен орналастырылған бағалы қағаздар бойынша табыстылық 10%-ға дейін құрайды.

Қор активтерін инвестициялаудың негізгі принциптері мыналар: активтердің бүтіндігін қамтамасыз ету, Қор активтерінің жоғалу тәуекелдерін төмендету, инвестициялардың табыстылығын арттыру.

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Жаңа инвестициялық стратегияның басымдықтары:

- Қор қаражатының (меншікті активтер мен арнайы резерв) 100% бүтіндігін қамтамасыз ету;
- Өтемді төлеуге арналған Қор активтері жоғары өтімді қысқа мерзімді қаржылық құралдармен (депозиттер, кері репо, ақша қаражаты) қамтамасыз етіледі;
- Қордың арнайы резерв қоржынынан валюталық тәуекелді алып тастау (шетел валютасымен ғана орналастырылған инвестициялар);
- Жалпы қоржын бойынша жаңа инвестициялық стратегияға сәйкес жоғарырақ табыстылық.

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қорда шетел валютасымен номинацияланған бағалы қағаздар болған. Осы бағалы қағаздар 2019 жылдың ішінде өтеледі.

Төмендегі кестеде есепті кезең аяғындағы жағдай бойынша валюталық тәуекелдің жалпы талдауы берілген.

(мың теңгемен)	2018ж. 31 желтоқсанға			2017 ж. 31 желтоқсанға		
	Қазақстан теңгесі	АҚШ доллары	Барлығы	Қазақстан теңгесі	АҚШ доллары	Жиыны
Қаржылық активтер						
Ақша қаражаты және олардың баламалары	35,030,612	248	35,030,860	176,838,383	1,323	176,839,706
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	648,279,770	116,587,023	764,866,793	-	-	-
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	-	-	-	366,625,765	139,751,779	506,377,544
Дебиторлық берешек	5,726,800	-	5,726,800	5,538,770	-	5,538,770
Қаржылық активтер жиыны	689,037,182	116,587,271	805,624,453	549,002,918	139,753,102	688,756,020
Қаржылық міндеттемелер						
Кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша салымшылар алдындағы міндеттемелер	8,001,574	-	8,001,574	-	-	-
Өзге қаржылық міндеттемелер	7,569	-	7,569	85	-	85
Қаржылық міндеттемелер жиыны	8,009,143	-	8,009,143	85	-	85
Ашық баланстық позиция	681,028,039	116,587,271	797,615,310	549,002,833	139,753,102	688,755,935

Төмендегі кестеде барлық қалған айнымалы сипаттамалар өзгеріссіз қалғандағы функционалдық валюта үшін есепті кезең соңына пайдаланылатын айырбас бағамдардың ықтимал өзгерістері нәтижесінде қаржылық нәтиже мен меншікті капитал өзгерісі берілген.

(мың теңгемен)	2018ж. 31 желтоқсанға		2017 ж. 31 желтоқсанға	
	Пайдаға немесе шығынға әсері	Меншікті капиталға әсері	Пайдаға немесе шығынға әсері	Меншікті капиталға әсері
АҚШ долларының 20 %-ға күшеюі (2017 ж.: 30 %-ға күшеюі)	23,317,405	23,317,405	41,925,534	41,925,534
АҚШ долларының 20 %-ға әлсіреуі (2017 ж.: 30 %-ға әлсіреуі)	(23,317,405)	(23,317,405)	(41,925,534)	(41,925,534)

Тәуекел Қордың функционалдық валютасынан басқа, валюталардағы монетарлық қалдықтар үшін ғана есептелген.

Пайыздық тәуекел

Пайыздық тәуекел – бұл әділ құнның немесе қаржылық құрал бойынша ақша қаражатының болашақ ағындарының нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруіне байланысты құбылып отыру тәуекелі.

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Қор нарықтық пайыздық мөлшерлемелер құбылуларының оның қаржылық ахуалына және ақша ағындарына әсерімен байланысты тәуекелді өзіне қабылдайды. Мұндай құбылулар пайыздық айырма деңгейін арттыруы мүмкін, алайда пайыздық мөлшерлемелер кенет өзгерген жағдайда пайыздық айырма төмендеуі немесе шығындардың пайда болуына әкелуі мүмкін. Басшылық пайыздық мөлшерлемелердің қолдануға келетін сәйкессіздік деңгейіне қатысты лимиттер орнатады және жүйелі түрде орнатылған лимиттердің сақталуын қадағалайды.

Қор жүйелі түрде депозиттер, РЕПО операциялары бойынша пайыздық мөлшерлемелер өзгерісін және мемлекеттік бағалы қағаздар табыстылығы қисықтарының өзгерісін талдау нәтижелерін пайдалана отырып, пайыздық тәуекел мониторингін жүзеге асырады.

Қазіргі уақытта Қор басшылығының пайыздық мөлшерлеме тәуекелін шектеу тәсілінің мәні Еуропа қайта құру және даму банкінің сыйақы мөлшерлемесі құбылмалы және номиналды құны 105,000,000 мың теңгені құрайтын бағалы қағаздарын қоспағанда, сыйақысы бекітілген жоғары өтімді мемлекеттік қаржылық құралдарға инвестициялауда. Сыйақы мөлшерлемесі құбылмалы қаржылық құралдар үлесі қаржылық құралдардың жалпы қоржынында жиырма пайыздан төмен құрайды.

Пайданың немесе шығынның және капиталдың (салықтарды шегергендегі) пайыздық мөлшерлемелердің өзгерісіне сезімталдығының талдауы төменде берілген (теңгемен номинацияланған құралдар бойынша +/- 3% және АҚШ долларымен номинацияланған құралдар бойынша +/- 0.5%):

	2018 жылғы 31 желтоқсан		2017 жылғы 31 желтоқсан	
	Пайыз	Пайыз	Пайыз	Пайыз
	мөлшерлемесі +3%	мөлшерлемесі -3%	мөлшерлемесі +3%	мөлшерлемесі -3%
Бағалы қағаздар:				
Пайда мен шығынға таза әсері	3,147,532	(3,147,532)	3,118,500	(3,118,500)
Капиталға таза әсері	3,147,532	(3,147,532)	(41,248,084)	41,248,084

	2018 жылғы 31 желтоқсан		2017 жылғы 31 желтоқсан	
	Пайыз	Пайыз	Пайыз	Пайыз
	мөлшерлемесі +0.5%	мөлшерлемесі -0.5%	мөлшерлемесі +0.5%	мөлшерлемесі -0.5%
Бағалы қағаздар:				
Капиталға таза әсері	-	-	(408,090)	408,090

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Сыйақы мөлшерлемелерінің өзгеру тәуекелі көбінесе сыйақы мөлшерлемелерінің өзгеруін мониторингілеу жолымен басқарылады. Негізгі қаржылық құралдар бойынша сыйақы мөлшерлемелерін қайта қарау мерзімдеріне қатысты қысқаша ақпарат келесідей жолмен берілуі тиіс:

<i>(мың теңгемен)</i>	Талап етілгенше және 1 айға дейінгі	1-ден 6 айға дейінгі	6-дан 12 айға дейінгі	1 жыл және одан жоғары	Баланстық құны
2018 жылғы 31 желтоқсан					
Ақша қаражаты және олардың баламалары	35,030,860	-	-	-	35,030,860
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	147,392,465	89,645,243	143,045,727	384,783,358	764,866,793
Қаржылық активтер жиыны	182,423,325	89,645,243	143,045,727	384,783,358	799,897,653
Қаржылық міндеттемелер жиыны	8,009,143	-	-	-	8,009,143
2018 жылғы 31 желтоқсанға пайыздық мөлшерлемелер бойынша таза алшақтық	174,414,182	89,645,243	143,045,727	384,783,358	791,888,510
2017 жылғы 31 желтоқсан					
Ақша қаражаты және олардың баламалары	176,839,706	-	-	-	176,839,706
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	4,296,726	31,888,216	125,775,144	344,417,458	506,377,544
Қаржылық активтер жиыны	181,136,432	31,888,216	125,775,144	344,417,458	683,217,250
Қаржылық міндеттемелер жиыны	85	-	-	-	85
2017 жылғы 31 желтоқсанға пайыздық мөлшерлемелер бойынша таза алшақтық	181,136,347	31,888,216	125,775,144	344,417,458	683,217,165

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Географиялық тәуекелдің шоғырлануы

Активтер, міндеттемелер және кредиттік сипаттағы міндеттемелер контрагенттің орналасқан еліне сәйкес жіктелген. Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсан мен 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қордың қаржылық активтері мен міндеттемелерінің географиялық шоғырлануының талдауы берілген:

(мың теңгемен)	Қазақстан	АҚШ	ХҚҰ	2018 ж. 31 желтоқсанға жиыны
Қаржылық активтер				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	35,030,860	-	-	35,030,860
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	541,018,657	116,587,023	107,261,113	764,866,793
Өзге қаржылық активтер	5,726,800	-	-	5,726,800
Қаржылық активтер жиыны	581,776,317	116,587,023	107,261,113	805,624,453
Қаржылық міндеттемелер жиыны	8,009,143	-	-	8,009,143
Баланстық қаржылық құралдар бойынша таза жайғасым	573,767,174	116,587,023	107,261,113	797,615,310
Кредиттік сипаттағы міндеттемелер	-	-	-	-

(мың теңгемен)	Қазақстан	АҚШ	ХҚҰ	2017 ж. 31 желтоқсанға жиыны
Қаржылық активтер				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	176,838,383	1,323	-	176,839,706
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	262,161,693	139,751,779	104,464,072	506,377,544
Өзге қаржылық активтер	5,537,770	-	-	5,538,770
Қаржылық активтер жиыны	444,537,846	139,753,102	104,464,072	688,756,020
Қаржылық міндеттемелер жиыны	85	-	-	85
Баланстық қаржылық құралдар бойынша таза жайғасым	444,537,761	139,753,102	104,464,072	688,755,935
Кредиттік сипаттағы міндеттемелер	-	-	-	-

Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі – бұл, есебі ақша қаражаты мен немесе басқа қаржылық активтермен жүргізілетін қаржылық міндеттемелермен байланысты міндеттерді орындағанда Қорда қиындықтардың туындау тәуекелі. Өтімділік тәуекелі қаржылық активті оның әділ құнына жақын бағамен дереу сатудың мүмкін болмауы нәтижесінде пайда болуы мүмкін. Қор өтімді қаражатқа сұранысты жүйелі түрде аңдып отырады және басшылық кез-келген басталатын міндеттемелерді орындауға жеткілікті көлемде қаражаттың болуын қамтамасыз етеді.

Депозиторлар алдындағы міндеттемелерді өтеу үшін кепілдік берілген депозиттер бойынша жарналардың арнайы резервінің жеткілікті деңгейін ұстап тұру өтімділік тәуекелін басқарудың негізгі міндеті болып табылады. Арнайы резервтің қажетті деңгейі Қордың ішкі құжаттарына сәйкес есептеледі. Арнайы резервтің қалыптасуының негізгі көзі кепілдендіру жүйесінің қатысушы-банктерінің міндетті жарналары болып табылады.

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзімдері бойынша қаржылық құралдардың талдауы берілген. Өтімділік тәуекелінің және пайыздық тәуекелдің әрі қарайғы талдауы 7-ХҚЕС-ға сәйкес төмендегі кестелерде берілген. Кестелерде көрсетілген сомалар қаржылық жағдай туралы есептегі сомалардан ерекшеленеді, себебі осы ашып көрсету Қор тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісіне сәйкес әлі танымаған төлемдер мерзімдеріне сәйкес (пайыздық төлемдерді қоса) төленуі тиіс қаржылық активтер мен міндеттемелердің келісімшарттың сомаларын ішіне алады.

<i>(мың теңгемен)</i>	Талап етілгенше және 1 айға дейінгі	1-ден 6 айға дейінгі	6-дан 12 айға дейінгі	12 айдан 5 жылға дейінгі	5 жылдан жоғары	Жиыны
Активтер						
Ақша қаражаты және олардың баламалары	35,030,860	-	-	-	-	35,030,860
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	107,999,361	101,996,607	84,873,664	290,253,331	264,889,945	850,012,908
Өзге қаржылық активтер	5,726,800	-	-	-	-	5,726,800
Жиыны	148,757,021	101,996,607	84,873,664	290,253,331	264,889,945	890,770,568
МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Өзге қаржылық міндеттемелер	8,009,143	-	-	-	-	8,009,143
Барлық қаржылық міндеттемелер бойынша ықтимал болашақ төлемдер	8,009,143	-	-	-	-	8,009,143
Қаржылық құралдар бойынша өтімділік алшақтығы	140,747,878	101,996,607	84,873,664	290,253,331	264,889,945	882,761,425

21 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Төмендегі кестеде 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзімдері бойынша қаржылық құралдар талдауы берілген:

(мың теңгемен)	Талап етілгенше және 1 айға дейінгі	1-ден 6 айға дейінгі	6-дан 12 айға дейінгі	12 айдан 5 жылға дейінгі	5 жылдан жоғары	Жиыны
Активтер						
Ақша қаражаты және олардың баламалары	176,839,706	-	-	-	-	176,839,706
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	4,591,509	44,250,418	117,685,413	224,568,874	149,250,299	540,346,513
Өзге қаржылық активтер	5,538,770	-	-	-	-	5,538,770
Жиыны	186,969,985	31,888,216	125,775,144	216,205,998	128,211,460	722,724,989
МІНДЕТТЕМЕЛЕР						
Өзге қаржылық міндеттемелер	85	-	-	-	-	85
Барлық қаржылық міндеттемелер бойынша ықтимал болашақ төлемдер	85	-	-	-	-	85
Қаржылық құралдар бойынша өтімділік алшақтығы	186,969,900	31,888,216	125,775,144	216,205,998	128,211,460	722,724,904

22 Капиталды басқару

Қордың жарияланған және шығарылған (төленген) жарғылық капиталын өзгерту (көбейту немесе азайту) Қазақстан Республикасының заңнамасына және Қор Жарғысына сәйкес жүргізіледі.

Резервтік капитал бөлінбеген таза табыс есебінен Қордың жарияланған жарғылық капиталынан кемінде бір пайыз мөлшерінде қалыптасады және Қор Акционерінің шешімімен анықталған тәртіпте Қор қызметімен байланысты шығынды өтеуге ғана пайдаланылады.

Жарғылық капитал мөлшері көбейгенде, сондай-ақ әр қаржы жылы аяғында қаржылық есеп деректерін акциялар ұстаушылары тізілімінен үзінді көшірмемен салыстыру жүргізіледі.

Қорда капиталды басқару бойынша заңнамалық міндеттемелері жоқ, капиталды басқару саласындағы Қордың негізгі мақсаты оның оңтайлы құрылымын қолдау мақсатында үздіксіз қызметті жалғастыру мүмкіндігін қамтамасыз ету және қаржылық жүйе тұрақтылығын қамтамасыз ету, депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыру болып табылады.

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес Қордың арнайы резервінің мақсатты мөлшері депозиттерге міндетті кепілдік беру жүйесінің қатысушы банктеріндегі барлық кепілдік берілетін депозиттер сомасынан кемінде 5% құрайды.

22 Капиталды басқару (жалғасы)

2018 және 2017 жылдарғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарғылық капиталдың 70%-ын есепке алусыз арнайы резервтің нақты мөлшері қатысушы банктердегі кепілдік берілетін депозиттердің жиынтық сомасынан, сәйкесінше, 495 014 899 мың теңгені немесе 5.6%-ды және 459,135,686 мың теңгені немесе 5.6%-ды құрайды.

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 жылғы 31 желтоқсан	2017 жылғы 31 желтоқсан
Депозиттерге кепілдік беру жүйесінің қатысушы-банктерінің күнтізбелік жарналары	251,306,310	240,509,455
Мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясы өтейтін сома	10,746,523	10,431,266
Депозиттерге кепілдік беру жүйесінің қатысушы банктеріне төленген өсімпұл, айыппұл	49,582	39,776
Заңға сәйкес меншікті қаражат есебінен резерв қалыптастыру	55,600,000	55,600,000
Арнайы резервті қалыптастыруға жатқызылған Қордың таза табысы	177,312,484	152,555,189
Жарғылық капиталдың 70%-ын есепке алусыз арнайы өтем резерві жиыны	495,014,899	459,135,686

2018 жылғы 31 желтоқсан мен 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарғылық капиталдың 70%-ын есепке алумен арнайы резервтің нақты мөлшері қатысушы банктердегі кепілдік берілетін депозиттердің жиынтық сомасынан, сәйкесінше, 604,470,979 мың теңгені немесе 6.9%-ды және 568,591,766 мың теңгені немесе 6.9%-ды құрайды.

Осылайша, 2018 жылғы 31 желтоқсан мен 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарғылық капиталдың 70%-ын есепке алусыз да Заңның арнайы резервтің мақсатты деңгейі туралы талабы орындалып отыр, ал жарғылық капиталдың 70%-ын есепке алумен арнайы резервтің нақты деңгейі Әдістемеге сәйкес арнайы резервтің бекітілген деңгейлерінен асып отыр.

<i>(мың теңгемен)</i>	2018 жылғы 31 желтоқсан	2017 жылғы 31 желтоқсан
Депозиттерге кепілдік беру жүйесінің қатысушы банктерінің күнтізбелік жарналары	251,306,310	240,509,455
Мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясы өтейтін сома	10,746,523	10,431,266
Депозиттерге кепілдік беру жүйесінің қатысушы банктеріне төленген өсімпұл, айыппұл	49,582	39,776
Заңға сәйкес меншікті қаражат есебінен резерв қалыптастыру	165,056,080	165,056,080
Арнайы резервті қалыптастыруға жатқызылған Қордың таза табысы	177,312,484	152,555,189
Жарғылық капиталдың 70%-ын есепке алғандағы арнайы өтем резерві жиыны	604,470,979	568,591,766

Қатысушы-банктердің күнтізбелік жарналарының сараланған мөлшерлемелерін есептеу әдістемесі тәуекел индикаторлары едәуір жоғары болатын қатысушы-банктер бойынша күнтізбелік жарналардың жоғарырақ мөлшерлемелерін қолданысқа келтіре отырып, тәуекел айнымалысына негізделген.

23 Шартты міндеттемелер

Соттың іс қараулары.

2018 жылғы 31 желтоқсан мен 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қор талапкер немесе жауапкер ретінде соттың іс қарауларына қатыспаған.

Операциялық жалдау бойынша міндеттемелер. Қорда операциялық жалдауда ғимарат пен автокөлік бар. Жалдау, көбінесе, бастапқы кезеңге бір жылға аталмыш кезең өтісімен жалдауды ұзарту мүмкіндігімен рәсімделеді. Жалдау төлемдері әдетте нарықтық жалдау шарттарын көрсету үшін жыл сайын көбейтіліп отырады. Жалдау шартты жалдауды ішіне алмайды.

24 Әділ құн туралы ақпаратты ашу

Әділ құнды бағалау нәтижелері келесідей жолмен әділ құн иерархиясы деңгейлері бойынша талданып, бөлінеді: (i) 1-деңгейге ұқсас активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтардағы белгіленетін (түзетілмейтін) бағалар бойынша бағалаулар жатады, (ii) 2-деңгейге – барлық пайдаланылған елеулі бастапқы деректер тура немесе жанама актив не міндеттеме үшін байқалатын болып табылатын бағалау моделдері көмегімен алынғандар жатады (яғни, мысалға, бағалар негізінде алынғандар), және (iii) байқалатын нарықтық деректерге негізделмеген (яғни байқалмайтын бастапқы деректерге негізделген) бағалаулар болып табылатын 3-деңгей бағалаулары. Қаржылық құралдарды әділ құн иерархиясы санаттары бойынша бөлу үшін басшылық пайымдамалар пайдаланады. Егер әділ құнды бағалау үшін едәуір түзетулер талап ететін байқалатын бастапқы деректер пайдаланылса, бұл бағалау 3-деңгейге жатқызылады. Пайдаланылатын бастапқы деректердің маңыздылығы әділ құнды бағалаудың барлық жиынтығы үшін бағаланады.

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қорда әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық құралдар болмаған.

Келесі кестеде 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құн иерархиясы деңгейі бөлігінде әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық құралдар талдауы берілген. Сомалар қаржылық жағдай туралы есепте танылған мәндерге негізделген:

(мың теңгемен)	2017 ж. 31 желтоқсан			
	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Жиыны
Сатуға арналған қолда бар қаржылық активтер				
ҚР ҚМ облигациялары	241,652,917	-	-	241,652,917
ҚРҰБ ноталары	13,920,840	-	-	13,920,840
АҚШ қазынашылық облигациялары	139,751,779	-	-	139,751,779
ХҚҰ облигациялары	104,464,072	-	-	104,464,072
Корпоративтік облигациялар	6,587,936	-	-	6,587,936
Жиыны	506,377,544	-	-	506,377,544

Келесі кестеде олар үшін әділ құнды ашу берілетін әділ құны бойынша бағаланбайтын активтер мен міндеттемелер берілген:

(мың теңгемен)	2018ж. 31 желтоқсан			
	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Жиыны
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар				
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	280,046,117	-	-	280,046,117
ҚРҰБ ноталары	201,398,782	-	-	201,398,782
АҚШ қазынашылық облигациялары	116,564,236	-	-	116,564,236
ХҚҰ облигациялары	105,777,744	-	-	105,777,744
Корпоративтік облигациялар	27,381,639	-	-	27,381,639
Жиыны	731,168,518			731,168,518

Жоғарыдағы кестеде келтірілген деректерді қоспағанда, Қор басшылығының пікірінше, қаржылық есептілікте көрініс тапқан қаржылық активтер мен міндеттемелердің баланстық құны олардың сипатының қысқа мерзімді болуына байланысты шамамен олардың әділ құнына тең.

2018 және 2017 жылдар ішінде қаржылық құралдар мен Деңгейлер арасында қайта жіктеулер жүргізілмеген.

25 Бағалау санаттары бойынша қаржылық құралдарды беру

«Қаржылық құралдар» 9-ХКЕС-ға (IFRS) сәйкес өзінің қаржылық активтерін келесі санаттар бойынша жіктейді/бөледі: (а) пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер; (б) өзге жиынтық табыс арқылы бағаланатын қаржылық активтер және (в) амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер. «Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер» санаты екі ішсанатқа бөлінеді: (i) пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша міндетті түрде бағаланатын активтер, және (ii) бастапқы танығанда осы санатқа жатқызылған активтер. Сонымен қатар, жеке санатқа қаржылық жалгерлік бойынша дебиторлық берешек бөлінген.

2018 жылғы 31 желтоқсанға Қордың барлық қаржылық активтері және міндеттемелері амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер санатына жатқызылған.

2017 ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Қаржылық құралдар: тану және бағалау» 39-ХКЕС-ға (IAS) сәйкес Қор келесі санаттар бойынша өзінің қаржылық активтерін жіктеген/бөлген: (а) қарыздар және дебиторлық берешек; (б) сату үшін қолда бар қаржылық активтер; (в) өтелгенше ұсталатын қаржылық активтер; және (г) пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер. «Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер» санаты екі ішсанаттан тұрады: (i) бастапқы танығанда осы санатқа жатқызылған активтер; және (ii) саудаға арналған ретінде жіктелген активтер. Сонымен қатар, жеке санатқа қаржылық жалгерлік бойынша дебиторлық берешек бөлінген.

2017 жылғы 31 желтоқсанға Қордың барлық қаржылық активтері сатуға арналған қолданыстағы бағалы қағаздарды қоспағанда, қарыздар және дебиторлық берешек санатына жатқызылған. Қордың барлық қаржылық міндеттемелері амортизацияланған құны бойынша көрсетілген.

26 Байланысты тараптармен жасалатын операциялар

Тараптар, егер олар ортақ бақылауда болса немесе олардың біреуінде басқасын бақылау мүмкіндігі бар немесе басқа тарап қаржылық және операциялық шешімдер қабылдағанда айтарлықтай ықпал ете алатын болса, байланысты болып есептеледі. Байланысты тараптар арасындағы қатынастар болуы мүмкін қатынастардың әр жағдайын қарғанда осындай қатынастардың заңдық тұсын ғана емес, олардың мағынасын (мәнін) назарға алу қажет.

2018 жылғы 31 желтоқсан мен 2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қор Ұлттық Банктің тікелей еншілес компаниясы болып табылған, ал Банктің негізгі иесі Қазақстан Республикасы мемлекеті болып табылады.

«Байланысты тараптар туралы ақпаратты ашып көрсету» 24-ХКЕС-ға (IAS) сәйкес Қордың өзге байланысты тараптарына Қазақстан Республикасы, ұлттық компаниялар және Қазақстан Республикасы бақылайтын басқа ұйымдар жатады.

Қазақстан Республикасы Қорға елеулі ықпал етеді. Сондай-ақ Қазақстан Республикасы Қордың байланысты тараптары деп танылатын ұйымдардың үстінен бақылайды.

Қор ашып көрсетулерден байланысты мемлекеттік ұйымдармен жасалатын операцияларды алып тастамауды шешті.

Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсанға байланысты тараптармен жасалған операциялар бойынша қалдықтар көрсетілген:

(мың теңгемен)	Тікелей иегер ұйым	Ортақ бақылаудағы	
		компания	Басқа байланысты тараптар
Ақша қаражаты және олардың баламалары	35,016,817	-	43
Борыштық бағалы қағаздарға инвестициялар	202,246,990	10,725,963	328,045,704
Өзге қаржылық активтер	-	-	255,046
Өзге міндеттемелер	-	14,354	2,506

26 Байланысты тараптар арасындағы операциялар (жалғасы)

Төменде 2018 жылға байланысты тараптармен жасалған операциялар бойынша табыс және шығын баптары көрсетілген:

(мың теңгемен)	Тікелей иегер ұйым	Ортақ бақылаудағы компания	Басқа байланысты тараптар
Пайыздық табыс	17,882,896	69,401	18,434,147
Күнтізбелік жарналар бойынша табыс	-	-	930,164
Әкімшілік және өзге операциялық шығыс	(76,324)	(16,290)	(37,665)

Төменде 2017 жылғы 31 желтоқсанға байланысты тараптармен жасалған операциялар бойынша қалдықтар көрсетілген:

(мың теңгемен)	Тікелей иегер ұйым	Ортақ бақылаудағы компания	Басқа байланысты тараптар
Ақша қаражаты және олардың баламалары	176,688,011	-	32
Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялық бағалы қағаздар	13,920,840	-	248,240,853
Өзге қаржылық активтер	149,611	-	209,854
Өзге міндеттемелер	1,862	-	114

Төменде 2017 жылға байланысты тараптармен жасалған операциялар бойынша табыс және шығыс баптары көрсетілген:

(мың теңгемен)	Тікелей иегер ұйым	Ортақ бақылаудағы компания	Басқа байланысты тараптар
Пайыздық табыс	13,804,457	-	18,279,072
Күнтізбелік жарналар бойынша табыс	-	-	781,597
Әкімшілік және өзге операциялық шығыс	(61,455)	-	(47,119)

Төменде негізгі басқару қызметкерлеріне сыйақы төлемдері туралы ақпарат берілген.

(мың теңгемен)	2018 ж.		2017 ж.	
	Шығын	Есептелген міндеттеме	Шығын	Есептелген міндеттеме
Қысқа мерзімді сыйақылар:				
- Еңбекақы	85,262	-	69,696	3,623
Жиыны	85,262	-	69,696	3,623

Қысқа мерзімді премиялық сыйақылар басшылық тиісті қызметтер көрсеткен кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде толық көлемде төленуі тиіс.

27 Есепті кезең аяқталғаннан кейінгі оқиғалар

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі 2018 жылғы 15 қазанда Алматы қ. Мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотына «Астана Банкі» АҚ-ны мәжбүрлеп тарату туралы талап арыз берді. «Астана Банкі» АҚ-ын мәжбүрлеп тарату туралы сот шешімі 2019 жылғы 9 қаңтарда заңды күшіне енді. «Астана Банкі» АҚ салымшыларына кепілдік берілген өтемді төлеу 2019 жылғы 26 қаңтарда басталды.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі 2018 жылғы 25 қыркүйекте Алматы қ. Мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотына «Эксимбанк Қазақстан» АҚ-ны мәжбүрлеп тарату туралы талап арыз берді. «Эксимбанк Қазақстан» АҚ-ын мәжбүрлеп тарату туралы сот шешімі 2019 жылғы 16 қаңтарда заңды күшіне енді. «Эксимбанк Қазақстан» АҚ салымшыларына кепілдік берілген өтемді төлеу 2019 жылғы 04 ақпанда басталды.

27 Есепті кезең аяқталғаннан кейінгі оқиғалар (жалғасы)

Келесі банктердің салымшыларына кепілдік берілген өтем сомасы (мың теңгемен):

«Астана Банкі» АҚ	37,596,648
«Эксимбанк Қазақстан» АҚ	258,345

Кепілдік берілген өтемді төлеуге кеткен шығын кепілдік бойынша құрылған резервтер есебінен 2019 жылы көрсетіледі.

28 2018 жылғы 1 қаңтарға дейін аяқталатын кезеңдерге қолдануға келетін есептік саясат

Төменде 2017 жылғы 31 желтоқсанға аяқталған тиісті кезеңге қолдануға келетін есептік саясат ережелері берілген. Аталмыш ережелерге 9-ХҚЕС-ға (IFRS) сәйкес өзгерістер енгізілген.

Қаржылық құралдарды тану және бағалау

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер Қор тиісті қаржылық құралға қатысты шарт бойынша тарап атанғанда Қордың қаржылық жағдай туралы есебінде көрініс табады. Қор есеп айырысулар күні бойынша жүйелі сипатқа ие қаржылық активтер мен міндеттемелерді сатып алуларды және жүзеге асыруды көрсетеді. Сатып алу немесе сату бойынша стандартты мәмілелер активтердің нормативтік актілермен немесе нарықтық тәжірибемен белгіленген мерзімдерде жеткізілуін талап ететін қаржылық активтерді сатып алу немесе сату болып табылады.

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер бастапқыда әділ құны бойынша бағаланады. Қаржылық активтерді немесе қаржылық міндеттемелерді (пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелерден басқа) сатып алумен немесе шығарумен тікелей байланысты транзакциялық ұсталымдар бастапқы танығанда сәйкесінше қаржылық активтердің немесе қаржылық міндеттемелердің әділ құнын арттырады немесе төмендетеді. Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтерді немесе қаржылық міндеттемелерді сатып алуға тікелей қатысты транзакциялық ұсталымдар тікелей пайдаға немесе шығынға жатқызылады.

Қаржылық активтер

Қаржылық активтер келесі санаттарға жіктеледі: сатуға арналған қолданыстағы («СҮҚБ»); сондай-ақ кредиттер және дебиторлық берешек. Қаржылық активтерді сол немесе басқа санатқа жатқызу олардың ерекшеліктеріне және сатып алу мақсаттарына байланысты және оларды есепке алған сәтте орын алады.

Сатуға арналған қолданыстағы инвестициялар

САҚ санатындағы қаржылық активтер сатуға арналған қолданыстағы немесе (а) кредиттер және дебиторлық берешек, (б) өтелгенше ұсталатын қаржы жұмсалымдары, (в) пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша көрсетілетін қаржылық активтер ретінде жіктелмеген туынды емес қаржылық активтер болып табылады.

Ұйымдасқан нарықтарда айналатын акциялар мен мерзімдік облигациялар САҚ ретінде жіктеледі және әділ құны бойынша көрсетіледі. Әділ құнның өзгеруі нәтижесінде пайда болатын табыс пен шығын, тұрақты сипатқа ие құнсыздану, тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі бойынша есептелген пайыздық табыс, пайдада немесе шығында танылатын дивидендік табыс пен бағам айырмалары жағдайларын қоспағанда, инвестицияларды қайта бағалау қорының құрамында өзге жиынтық табыста танылады. Қаржылық актив істен шыққанда немесе құнсызданғаннан бұрын инвестицияларды қайта бағалау қорында танылған жинақталған табыс немесе шығын істен шығу немесе құнсыздану кезеңіндегі пайда мен шығында көрсетіледі.

САҚ санатындағы шетел валютасымен номинацияланған ақшалай активтердің әділ құны сол валютамен анықталады және есепті күні қолданыстағы айырбас бағамы бойынша қайта есептеледі. Пайдаға немесе шығынға жатқызылатын бағам айырмалары ақшалай активтің амортизацияланған құнын басшылыққа ала отырып, анықталады. Өзге бағам айырмалары өзге жиынтық табыста танылады.

Белсенді нарықта бағасы белгіленбеген және әділ құны сенімді түрде бағалана алмайтын САҚ санатындағы үлестік бағалы қағаздарға жұмсалымдар әр есепті кезең аяғында анықталған құнсызданудан келтірілген шығынды шегергендегі өзіндік құн бойынша көрсетіледі.

28 2018 жылғы 1 қаңтарға дейін аяқталатын кезеңдерге қолдануға келетін есептік саясат (жалғасы)

Бағалы қағаздар бойынша РЕПО шарттары және кері РЕПО шарттары

Өз қызметін жүзеге асыру барысында Қор қаржылық активтерді сату және кері сатып алу туралы келісімдерді (бұдан әрі – «РЕПО шарттары»), сондай-ақ сатып алу және кері сату туралы келісімдерді (бұдан әрі – «Кері РЕПО шарттары») жасасады. РЕПО және кері РЕПО операцияларын Қор өтімділікті басқару құралдарының бірі ретінде пайдаланады.

РЕПО мәмілелері — бұл қаржылық активті басқа тарапқа ақша немесе өзге сыйақыға болашақта қаржылық активтерді алынған ақша немесе өзге сыйақыға балама сомаға және оған қоса жинақталған пайыздарымен кері сатып алуға біруақытта міндеттене отырып, айырбас ретінде табыстау туралы келісім. РЕПО шарттары бойынша жасалатын операциялар есепте қаржыландыру операциялары ретінде көрініс табады. РЕПО шарттары бойынша сатылған қаржылық активтер қаржылық есептілікте көрініс табуын жалғастырады, ал осындай келісімдер бойынша алынған қаражат активтер кепілімен қамтамасыз етілген алынған депозит ретінде көрініс табады.

Кері РЕПО шарттары бойынша сатып алынған активтер қаржылық есептілікте бағалы қағаздар немесе басқа активтер кепілімен қамтамасыз етілген депозитте орналастырылған қаражат ретінде көрініс табады және банктердегі қаражат және/немесе клиенттерге берілген кредит және қаражат ретінде жіктеледі.

Қор бағалы қағаздар бойынша РЕПО шарттарын және бағалы қағаздармен қарыз мәмілелерін жасасады. Осылар арқылы ол кәдімгі нарықтық практикаға сәйкес кепілзат алады немесе табыстайды. ҚР-да және ТМД басқа елдерінде кері сатып алу операцияларының стандартты шарттарына сәйкес кепілзат алушы мәміле бойынша есептеу кезінде баламалы бағалы қағаздарды қайтарған жағдайда кепілзатты сатуға немесе қайта салуға құқылы.

Контрагенттерге бағалы қағаздарды табыстау меншік құқығымен байланысты тәуекелдер мен тиімділіктер де табысталатын жағдайда ғана қаржылық жағдай туралы есепте көрініс табады

Қаржылық активтердің құнсыздануы

Қаржылық активтер әр есепті кезең соңында құнсыздануға бағаланады. Қаржылық активтер қаржылық активті есепке қабылдағаннан кейін орын алған бір немесе бірнеше оқиға нәтижесінде актив бойынша тұспалданатын болашақ ақша ағындарының азайғанына куәлік ететін объективті деректер болғанда құнсызданған деп есептеледі.

Барлық басқа қаржылық активтер бойынша құнсызданудың объективті куәлігі келесі болуы мүмкін:

- эмитенттің немесе контрагенттің айтарлықтай қаржылық қиыншылықтары; немесе
- шартты бұзу, мысалға, пайыздарды немесе борыштың негізгі сомасын төлеуден бас тарту немесе жалтару; немесе
- қарыз алушының банкротқа ұшырау немесе қаржылық қайта ұйымдастыру ықтималдылығының жоғарылығы; немесе
- қаржылық қиыншылықтар себепті осы қаржылық актив үшін белсенді нарықтың жоғалып кетуі.

Дебиторлық берешек, жекелей құнсызданған деп танылмаған активтер сияқты қаржылық активтердің жекелеген санаттары да жалпы қоржын бойынша құнсыздануға бағаланады. Дебиторлық берешек құнының төмендеуінің объективті белгісі Қордың берешекті өндіріп алу бойынша өткен тәжірибесі, берешекті өтегенде ұсталымдардың көбеюі, сондай-ақ әдетте төлемдер бойынша дефолтқа әкелетін ұлттық және жергілікті экономикадағы айқын өзгерістер болуы мүмкін.

Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қаржылық активтер үшін құнсызданудан болатын шығын шамасы активтің баланстық құны мен қаржылық актив бойынша бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме пайдаланыла отырып, дисконтталған болжамды болашақ ақша ағындарының ағымдағы құны арасындағы айырма ретінде есептеледі.

Сатып алу құны бойынша есепке алынатын қаржылық активтер үшін құнсызданудан болатын шығын активтің баланстық құны мен тиісті қаржылық актив үшін ағымдағы нарықтық пайыздық мөлшерлеме пайдаланыла отырып, дисконтталған болжамды болашақ ақша ағындарының ағымдағы құны арасындағы айырма ретінде анықталады. Мұндай құнсызданудан болған шығын болашақ кезеңдерде қалпына келтірілуге жатпайды.

28 2018 жылғы 1 қаңтарға дейін аяқталатын кезеңдерге қолдануға келетін есептік саясат (жалғасы)

Құнсызданудан болатын шығын, құны резервтің қалыптасуы есебінен төмендейтін дебиторлық берешекті қоспағанда, барлық қаржылық активтердің баланстық құнын тікелей төмендетеді. «Сенімсіз» деп танылған жағдайда дебиторлық берешек резерв есебінен де есептен шығарылады. Нәтижесінде алынған бұрын есептен шығарылған сомалар өтемі резерв шотын кредиттейді. Резерв өзгерістері пайдада немесе шығында көрсетіледі.

Егер САҚ санатындағы қаржылық актив құнсызданған деп танылса, өзге жиынтық табыста жинақталған табыс немесе шығын пайда немесе шығын құрамына көшіріледі.

Егер кейінгі кезеңде амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қаржылық активтің құнсыздануынан шығын мөлшері төмендесе және осындай төмендеу құнсыздануды танығаннан кейін орын алған оқиғаға объективті түрде қатысты болуы мүмкін болса, онда құнсызданудан болған бұрын көрсетілген шығын пайда немесе шығын шоты арқылы қалпына келтіріледі. Бұл ретте құнсызданудан шығынды қалпына келтіру күні қаржылық активтердің баланстық құны, құнсыздану танылмаған жағдайда көрсетілуі мүмкін болатын амортизацияланған құннан аса алмайды.

Бұрын пайдада немесе шығында көрсетілген СҰҚБ санатындағы үлестік бағалы қағаздардың құнсыздануынан болатын шығын қалпына келтірілмейді. Құнсызданудан болған шығын танылғаннан кейін осындай активтердің әділ құнының кез-келген артуы тікелей өзге жиынтық табыста көрсетіледі және инвестицияларды қайта бағалау қорының бабы бойынша жинақталады.

САҚ санатындағы борыштық бағалы қағаздарға қатысты құнсызданудан болған шығын, егер қаржы жұмсалымдарының әділ құнының артуы құнсызданудан шығынды танығаннан кейін орын алған оқиғаға объективті қатысты болуы мүмкін болса, ақырында пайда немесе шығын арқылы қалпына келтіріледі.

Қаржылық активтерді тануды тоқтату

Қор қаржылық активтерді олар бойынша ақа ағындарына шарт құқықтарын тоқтатылған жағдайда ғана немесе қаржылық актив және тиісті тәуекелдер мен тиімділіктер басқа тарапқа тапсырылған жағдайда тануды тоқтатады. Егер Қор активті иеленуден барлық негізгі тәуекелдерді және тиімділіктерді бермесе және сақтамаса және берілген активті бақылауды жалғастырса, ол осы активте өз үлесін және тиісті сомаларды төлеу ықтималдығы бойынша онымен байланысты ықтимал міндеттемелерді көрсетуді жалғастырады. Егер Қор берілген қаржылық активті иеленуден барлық дерлік тәуекелдер мен тиімділіктерді сақтаса, ол осы қаржылық активті есепке алуды жалғастырады, ал беру кезінде алынған қаражатты қамтамасыз етілген қарыз түрінде көрсетеді.

Қаржылық актив толық істен шыққанда активтік баланстық құны мен алынған және алынуы тиіс сыйақы сомасы арасындағы айырма, сондай-ақ өзге жиынтық табыста танылған және капиталда жинақталған жиынтық табыста немесе шығын пайдаға немесе шығынға жатқызылады.

Егер қаржылық активті тану толық тоқтатылмайтын болса (мысалға, Қор берілген актив бөлігін сатып алу мүмкіндігін өзінде сақтағанда), Қор осы қаржылық активтің өткен баланстық құнын жалғасты қатысу шеңберінде ол тануды жалғастыратын бөлік пен бұдан былай ол танымайтын бөлік арасында, беру күні осы бөліктердің әділ құнының салыстырмалы мөндерін негізге ала отырып, бөледі. Есептен шығарылатын бөлікке бөлінген баланстық құн мен есептен шығарылатын бөлік үшін алынған сыйақы сомасы арасындағы айырма, сондай-ақ кез-келген жинақталған оған бөлінген, өзге жиынтық табыста танылған пайда немесе шығын пайдаға немесе шығынға қатысты. Өзге жиынтық табыста танылған табыс немесе шығыс ұстап қалынатын және есептен шығарылатын бөліктердің әділ құнына пропорционалды түрде бөлінеді. Егер қаржылық актив немесе біртекті қаржылық активтер тобы құнсыздану нәтижесінде есептен шығарылған (ішінара есептен шығарылған) болса, пайыздық табыс құнсызданудан шығынды есептеу мақсатында болашақ ақша ағындарын дисконттау үшін пайдаланылатын пайыздық мөлшерлеме ескеріліп, анықталады.

Кредиттер және дебиторлық берешек

Белсенді нарықта бағасы белгіленбейтін бекітілген немесе анықталған төлемдері бар туынды емес қаржылық активтер болып табылады. Бастапқы бағалаудан кейін кредиттер мен дебиторлық берешек құнсыздануға арналған резервті шегергендегі пайыздың тиімді мөлшерлемесі пайдаланыла отырып, амортизацияланған құны бойынша есепке алынады. Амортизацияланған құн сатып алғанда туындаған жеңілдіктер немесе премиялар ескеріле отырып, есептеледі және пайыздың тиімді мөлшерлемесінің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссиялық алымдарды және мәміле жасасуға кететін шығындарды ішіне алады. Пайыздың тиімді мөлшерлемесін пайдалану негізіндегі амортизация кезеңнің пайдасында немесе шығынында қаржыландырудан табыс құрамына қосылады. Құнсызданумен байланысты шығыс кезеңнің пайдасында немесе шығынында көрініс табады. Активті тану тоқтатылғанда пайда болған табыс пен шығын кезеңнің пайдасында немесе шығынында көрініс табады.

28 2018 жылғы 1 қаңтарға дейін аяқталатын кезеңдерге қолдануға келетін есептік саясат (жалғасы)

Жеке тұлғалардың депозиттеріне кепілдік беру жүйесінің қатысушы-банктерінің міндетті күнтізбелік жарналары бойынша дебиторлық берешек өткен тоқсанға қатысушы банктердің тиісті жарналарының сомасы есептеуге негіз болатын дербес жүргізілген тоқсан сайынғы есептік бағалаулар мөлшерінде Қор тарабынан алғаш танылады.

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейлі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелеріне сәйкес қатысушы-банктерге жарналарды төлеу мөлшері мен тәртібін депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымның басқару органы анықтайды. 2006 ж. 30 қазандағы № 32 хаттама бойынша «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ Директорлар кеңесінің шешімімен бекітілген Қосылу шартының (бұдан әрі – Қосылу шарты) ережелеріне сәйкес қатысушы банк есепті тоқсаннан кейінгі айдың он бесінші күніне дейінгі мерзімде Қорға міндетті күнтізбелік жарналар төлеп отыруға міндеттенеді.

Алынуы тиіс жарналар мөлшері есепті тоқсаннан кейінгі айдың бірінші күніндегі жағдай бойынша қатысушы банктің барлық кепілдік берілетін депозиттерінің жалпы сомасына міндетті күнтізбелік жарна мөлшерлемесін қолдану жолымен анықталады.

Есепті тоқсаннан кейінгі айдың бірінші күні қатысушы-банктерден алынған мәліметтердің негізінде Қор есепті тоқсаннан кейінгі айдың ішінде өткен тоқсанға алынуы тиіс жарналар мөлшерін реттеуді жүргізеді. Қор қатысушы-банктерді тоқсан сайын айқындайды және берілген біліктілік тобы мен жарналар мөлшерлемесінен хабардар етеді, ал қатысушы-банктер міндетті күнтізбелік жарналарды өз бетінше есептеп, аударады. Қор қатысушы-банктердің өз міндеттемелерін дұрыс әрі уақытылы орындауын қадағалайды.

Өзге қаржылық міндеттемелер

Өзге қаржылық міндеттемелер транзакциялық ұсталымдарды шегергендегі әділ құны бойынша есепте бастапқыда көрсетіледі.

Әрі қарай өзге қаржылық міндеттемелер амортизациялық құны бойынша бағаланады. Пайыздық табыс тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі пайдаланылып есептеледі.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі қаржылық міндеттеменің амортизацияланған құнын есептеу және тиісті кезеңге пайыздық шығынды бөлу үшін пайдаланылады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл борыштық құрал өтелгенге дейінгі күтілетін мерзімге немесе (қолдануға келетін болса) борыштық құралды есепке қабылдау сәтінде баланстық құнға дейінгі қысқарақ мерзімге күтілетін болашақ ақша түсімдерді (соның ішінде пайыздың тиімді мөлшерлемесінің ажырамас бөлігі болып табылатын борыштық құрал бойынша барлық алынған немесе жүргізілген төлемдер, мәмілені рәсімдеуге кететін шығындар және басқа сыйақылар немесе дисконттар) дисконттау мөлшерлемесі.

Қаржылық міндеттерді тануды тоқтату

Қор қаржылық міндеттемелерді тануды олар өтелген, жойылған немесе олар бойынша талап мерзімі өткен жағдайда ғана тоқтатады. Қолданыстағы қаржылық міндеттеме сол кредитордың алдында едәуір басқа жағдайларда басқа міндеттемеге алмастырылғанда немесе қолданыстағы міндеттеме шарттары айтарлықтай өзгергенде, мұндай алмастыру немесе өзгеріс бастапқы міндеттемені есептен шығарып, жаңа міндеттемені тану деп есепке алынады. Танылуы тоқтатылатын қаржылық міндеттеменің баланстық құны мен төленген не төленуі тиіс сыйақы арасындағы айырма пайдада немесе шығында танылады.